

जनकपुरधाम उप-महानगरपालिका

धनुषा, प्रदेश नं. २

राजस्व सुधार योजना (Revenue Improvement Plan)

अन्तिम प्रतिवेदन
(पुनरावलोकन गरि अद्यवाधिक)

ज्येष्ठ २०७८

विषय सूची

१.	पृष्ठभूमि	३
२.	राजस्व सुधार योजनाको परिचय	३
२.१	राजस्व सुधार योजनाको उद्देश्य.....	४
२.२	राजस्व सुधार योजना तर्जुमाको विधि	४
३.	उपमहानगरपालिकाको विद्यमान अवस्था.....	५
३.१	संक्षिप्त परिचय	५
३.२	राजस्व प्रशासनमा संलग्न मानव संसाधन	६
३.३	भौतिक सम्पत्ति	७
३.४	विगतको आय परिचालनको अवस्था.....	७
३.५	आन्तरिक आय अनुमान र संकलन प्रगति.....	१०
३.६	कोभिड १९ र बन्दाबन्दीले राजस्व परिचालनमा पारेको असर सम्बन्धी विश्लेषण	११
	३.६.१ राजस्व संकलनमा पर्ने असर सम्बन्धी गरिएको आंकलनको विश्लेषण.....	११
	३.६.२ कोभिड १९ को प्रभावलाई संवोधन गर्न सुझाव गरिएको राजस्व नीति.....	१२
४.	उपमहानगरपालिकाको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता	१४
४.१	स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था	१४
४.२	आन्तरिक स्रोतको आय सम्भाव्यता	१८
	४.२.१ कर राजस्व.....	१८
	४.२.२ गैरकर राजस्व.....	२४
५.	राजस्व सुधार कार्ययोजना.....	२८
६.	आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण.....	३६
६.१	आय प्रक्षेपणको आधार	३६
६.२	तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण	३९
७.	निष्कर्ष तथा सुझावहरु	४२
७.१	उपमहानगरपालिकाको आय संरचना संक्षेपमा	४२
७.२	उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आयका मुख्य स्रोतहरु.....	४३
७.३	राजस्व प्रशासन सुधारका प्राथमिकताहरु	४३
७.४	राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको लागि बजेटको व्यवस्था	४४
	अनुसूची १: राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको अवस्था.....	४६

१. पृष्ठभूमि

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका बेलायती राजदुतावास काठमाडौंको सहयोगमा सञ्चालित सुदृढ - NURP (Nepal Urban Resilience Project) परियोजना अन्तर्गत शुरुवाती चरणमा छनौट भएका तीनवटा मध्येको एक नगरपालिका हो । परियोजनाको क्षमता विकास सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत पहिलो वर्षमा उपमहानगरपालिकाको राजस्व सुधार योजना तर्जुमा गर्ने र त्यस पछिका वर्षहरूमा दुबै पक्षको सहमतिमा प्राथमिकताप्राप्त सुधार क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने कार्ययोजना रहेको छ । सुदृढ परियोजना संचालनको पहिलो वर्षको कार्ययोजना अनुसार आ.व. २०७६/०७७ मा तयार गरिएको राजस्व सुधार कार्ययोजनालाई पुनरावलोकन गरी यो राजस्व सुधार कार्य योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस योजनामा निम्न विषयवस्तुहरूलाई समेटिएको छ:

- राजस्व सुधार योजनाको परिचय
- उप-महानगरपालिकाको विद्यमान अवस्था
- उप-महानगरपालिकाका राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता
- आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलनको अवस्था
- राजस्व सुधार कार्ययोजना
- आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण
- निष्कर्ष तथा सुझाव ।

२. राजस्व सुधार योजनाको परिचय

नेपालको मूल राज्य सञ्चालन संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको हुने तथा राज्यशक्तिको प्रयोग तीनै तहले गर्ने विद्यमान संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ । संवैधानिक अधिकारभित्र रही स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारहरूलाई कार्य जिम्मेवारी तथा स्रोत परिचालन गर्न सक्ने उल्लेख्य अधिकार दिएको छ । स्थानीय सरकारले आ-आफ्नो क्षेत्रमा गर्ने सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माणको क्षमतालाई बृद्धि गर्न आय परिचालन क्षमतामा पनि सुधार गर्न आवश्यक हुन्छ । यसका अतिरिक्त प्राकृतिक तथा अन्य मानवीय कारणले अकस्मात सिर्जना हुने प्रतिकूल परिस्थितिलाई सामना गर्नसक्ने गरी उत्थानशील हुन पनि आय परिचालन क्षमता सुदृढ हुनु पर्दछ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७६ ले स्थानीय सरकारलाई संघ र प्रदेश सरकारबाट उपलब्ध हुने विभिन्न अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँटका अतिरिक्त वित्तीय अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत विभिन्न कर, शुल्क तथा दण्ड जरिवाना जस्ता अधिकार प्रदान गरेको छ । साथै स्थानीय सरकारले अन्य स्वदेशी संघसंस्थाबाट अनुदान रकम प्राप्त गर्न सक्ने, नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन सक्ने तथा नेपाल सरकारको सहमति लिएर वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सीमाभित्र रही आन्तरिक ऋण लिन सक्ने समेत व्यवस्था छ ।

स्थानीय सरकारलाई प्राप्त भएका वित्तीय अधिकारहरूलाई ऐनको प्रावधान अनुसार व्यवस्थित तथा न्यायोचित तरिकाले पूर्णरूपमा परिचालन गर्न थप प्रयास गर्नुपर्ने आवश्यकता महशुस भएको छ । यसको मुख्य कारणहरूमा स्थानीय सरकारलाई प्राप्त कतिपय अधिकारहरू नयाँ भएकोले त्यसका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि, संगठनात्मक व्यवस्था, सूचना तथा तथ्यांक प्रणालीको स्थापना, आयको सम्भाव्यता अध्ययन, नियन्त्रण प्रणालीको स्थापना आदि व्यवस्था तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ ।

यस दस्तावेज तर्जुमाको क्रममा भएका प्रयासहरूमा उपमहानगरपालिकाका प्रतिनिधि, कर्मचारी तथा अन्य सरोकारपक्षहरूले राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा आधारभूत अभिमुखीकरण, उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आय

सुधारकालागि सहभागितात्मक विधिबाट समस्या तथा अवसरहरूको पहिचान गरी मुख्य उपलब्धिका रूपमा नगरपालिकाको कार्ययोजना तयारी र आय सम्भाव्यताको विश्लेषण गरी उपमहानगरपालिकाको आय प्रक्षेपणलाई मार्गदर्शन जस्ता कार्यहरू रहेका छन् ।

२.१ राजस्व सुधार योजनाको उद्देश्य

उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आयका संभावनाहरूको पहिचान तथा अधिकतम परिचालनकालागि देखिएका समस्याहरू न्यूनीकरण गर्न कार्ययोजना तयार गरी सोका आधारमा आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपणमा उपमहानगरपालिकालाई सहयोग पुऱ्याउनु नै यस योजनाको मुलभूत उद्देश्य हो । यस योजनाका खास उद्देश्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन् :

- आन्तरिक राजस्व परिचालनका सम्पूर्ण पक्षहरूलाई समेटि त्यस विषयमा सूचना संकलन तथा विश्लेषण गरी कूल राजस्व संभाव्यता अनुमान गर्ने ।
- सहभागितात्मक विधि अवलम्बन गरी राजस्व प्रशासनका सम्पूर्ण पक्षहरू समेटि सुधारकालागि गर्नुपर्ने कार्यहरूको पहिचान गर्ने ।
- राजस्वको कूल सम्भाव्यता तथा राजस्व सुधार योजनाको आधारमा आगामी तीन वर्षकालागि राजस्वको प्रक्षेपण गर्ने ।
- राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्व नीति तर्जुमा, कर तथा शुल्कको दररेट निर्धारण तथा आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरी आय बजेट तर्जुमामा सहयोग गर्ने ।

२.२ राजस्व सुधार योजना तर्जुमाको विधि

परियोजनाको वार्षिक सहयोग कार्यक्रम अनुसार आर्थिक वर्ष २०७६।७७ मा तर्जुमा गरिएको राजस्व सुधार कार्य योजनालाई पुनरावलोकन गरी आ.व. २०७७।७८ र त्यस पछिका दुई वर्षको लागि राजस्व सुधार कार्य योजना तर्जुमा गरिएको छ । गत वर्ष तयार गरिएको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको पुनरावलोकन उप-महानगरपालिकाका राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू तथा उपमहानगरपालिकाका पदाधिकारीहरूसंग भएको सहभागितात्मक छलफलको आधारमा गरिएको थियो । यस क्रममा निम्न कृयाकलापहरू सम्पन्न गरिएका थिए:

स्थलगत अध्ययन, अवलोकन तथा छलफल (२०७७ चैत्र १० देखि १२ गते) : छलफलको क्रममा राजस्व सुधार

योजनामा पहिचान गरिएका कृयाकलापहरू कार्यान्वयनको अवस्था (सम्पन्न, कार्यान्वयनमा रहेका र कार्यान्वयन हुन नसकेका) का बारेमा जानकारी लिईएको थियो । राजस्व शाखा र आर्थिक प्रशासन शाखाका कर्मचारीहरूसंग छलफल गरि आश्यक सूचना तथा जानकारी हासिल गरियो । कोभिड १९ को प्रकोपका कारण केही कृयाकलापहरू कार्यान्वयनमा कठिनाई आएका पनि नगरपालिकाले सुधारका कृयाकलापहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयनमा लैजादै गरेको पाईन्छ । छलफलकै क्रममा राजस्व सुधार योजनाको हालसम्म भएका कार्यहरूको विवरण संकलन गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना

अद्यावधिक अद्यावधिक गरिएको थियो ।

अद्यावधिक गरि प्रतिवेदन पेश : माथि उल्लेखित विधि तथा प्रकृया बाट प्राप्त तथ्यांक, सूचना तथा जानाकारीहरू विश्लेषण गरि यो राजस्व सुधार योजना पुनरावलोकन गरि आवश्यक परिमार्जन सहित यो अद्यावधिकको मस्यौदा उप-महानगरपालिका समक्ष पेश गरिएको छ ।

३. उपमहानगरपालिकाको विद्यमान अवस्था

उपमहानगरपालिकाको राजस्व परिचालनसंग सम्बन्धित आन्तरिक तथा बाह्यपक्षहरूलाई यस अन्तर्गत विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ संक्षिप्त परिचय

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको स्थापना २०१७ सालमा भएको हो, जुन नेपालका पुराना नगरपालिकाहरू मध्येको एउटा हो । यो उपमहानगरपालिका प्रदेश नं. २ अन्तर्गत धनुषा जिल्लामा पर्दछ । हाल यो उपमहानगरपालिकामा प्रदेश नं. २ को अस्थायी राजधानी रहेको छ । २०७१ साल पौष २८ गतेको नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशितभई छिमेकका ११ गाउँ विकास समिति क्षेत्र (लोहना, कुर्था, वसविट्टी, विन्धी, प्र. को. महुवा, बेंगाशिवपुर, वसहिया,

लक्ष्मीपुर बगेवा, गोपालपुर, कनकपट्टी र देवपुर रुपैठा) समावेश गरी नगरपालिकाबाट स्तरोन्नति भई २७ वडामा विभाजन गरी उपमहानगरपालिका घोषणा भएको थियो । राज्य पुरस्सरचनाको क्रममा २०७३ साल फाल्गुण २७ गते साविकको उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा छिमेकका १ गाउँ विकास समिति (कनकपट्टी) र ३ वटा गाउँ विकास समिति (मानसिंह पट्टी, अन्दुपाटी, गोपालपुर) का केही वडा (११ वटा) थप गरी २५ वडा कायम भै सञ्चालनमा रहेको छ । यसको पूर्वमा धनौजी गाउँपालिका, औरही गाउँपालिका, हंसपुर नगरपालिका, पश्चिममा महोत्तर जिल्ला, दक्षिणमा नगराईन

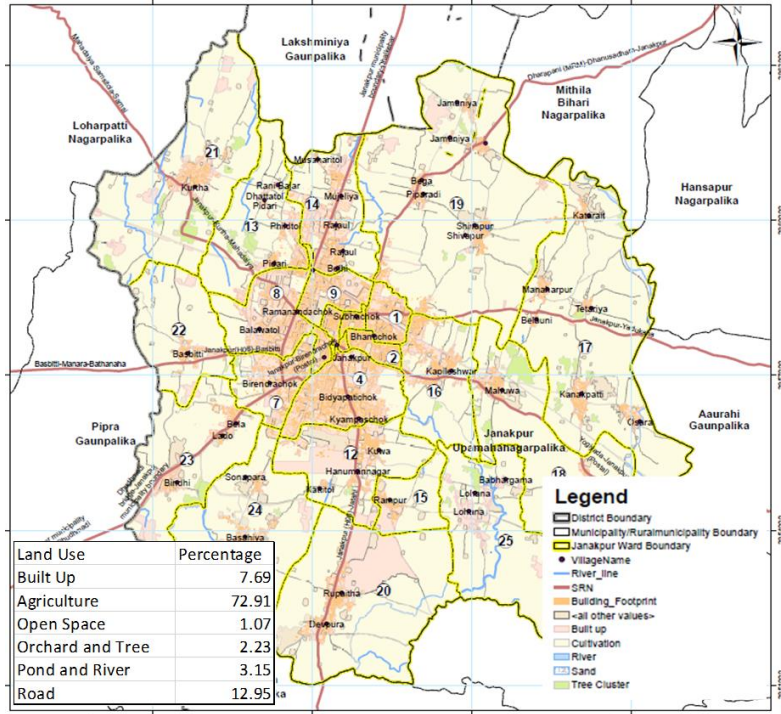

Figure A-2: Land Use Map of Janakpur SMC

नगरपालिका र मिथिलाविहारी नगरपालिका तथा लक्ष्मीनिया गाउँपालिका रहेको छ । यो उपमहानगरपालिका ऐतिहासिक रूपमा राजर्षि जनकको राजधानी, मिथिला संस्कृतिको केन्द्र तथा जगतजननी जानकीको जन्मभूमिका रूपमा हिन्दु जगतको धार्मिक केन्द्रको रूपमा रहेको छ । यस उपमहानगरपालिकामा विमानस्थल रहेको छ । यो उपमहानगरपालिका पूर्व पश्चिम राजमार्गको ढल्केवर वाट २६ कि. मि. दक्षिण तथा भारतको जयनगरवाट ४७ कि. मि. र जटहीवाट ११ कि. मि. मा रहेको छ ।

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका ९१.९७ वर्ग किलोमिटरमा फैलिएको छ । २०६८ सालको जनगणना अनुसार पुनर्संरचित उपमहानगरपालिकाको जनसंख्या १,६२,१७२ थियो भने जनसंख्या वृद्धिदर करिब १.०४ प्रतिशत र प्रतिपरिवार जनसंख्या ५.३ रहेको थियो । यसको आधारमा २०७६ सालमा यस नगरपालिकाको जनसंख्या करिब १,७८,०४१ र वसोवार गर्ने परिवार संख्या करिब ३३,६०० रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ । नगरक्षेत्रमा करिब ८४ प्रतिशत परिवार निजी घरमा वसोवास गरेका छन् भने करिब १५ प्रतिशत परिवार भाडाको घरमा वसेका छन् (जनगणना २०६४) । जनकपुर उपमहानगरपालिका मध्य तराई क्षेत्रको एउटा प्रमुख व्यापारिक, औद्योगिक, पर्यटकीय, शैक्षिक तथा स्वास्थ्य केन्द्रको रूपमा विकास भै रहेको छ । आर्थिक गणना २०७५ अनुसार यस नगरक्षेत्रमा ७,५२३ व्यावसायिक प्रतिष्ठानहरूमा २४,३४५ जनाले रोजगारी प्राप्त गरेका छन् । यहाँका मुख्य व्यावसायिक प्रतिष्ठानहरूमा

शोक तथा खुद्रा व्यापार, मर्मत समेत (४३५९), पेशागत व्यवसाय (९६६), औद्योगिक उत्पादन (८६०), आवास सुविधा तथा खाना (७७८), शिक्षा (२२६), स्वास्थ्य (१५५) वित्तीय तथा विमा (९९) र अन्य (८८) रहेका छन् ।

जनकपुर नगरपालिकाको जग्गाको उपयोगलाई विश्लेषण गर्दा करिव १०४४ विगाहा जमिन शहरी क्षेत्रमा व्यापारिक, आवासिय तथा औद्योगिक उपयोगमा प्रयोग भएको देखिन्छ भने करिव ९९०१ विगाहा कृषि प्रयोजनमा उपयोग भएको देखिन्छ । बाँकी २६३५ विगाहा पोखरी, खोला, वगैचा र सडक क्षेत्रले ओगटेको देखिन्छ ।

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको विगत ५ वर्षको नक्सापासको तथ्यांक विश्लेषण गर्दा वार्षिक करिव ७११ नक्सा पास हुने गरेको छ । २०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार यस नगरमा ३०,५८९ घरहरु रहेका छन्, जसमध्ये करिव २०० परिवारहरु अव्यवस्थित वासोवासीको रुपमा विभिन्न स्थानमा रहेका सार्वजनिक जमिनमा घर बनाई वसोवास गरेको अनुमान गरिएको छ । त्यसैगरी आरसिसि ढलाई भएको घर संख्या १४,७९१ रहेको थियो ।

३.२ राजस्व प्रशासनमा संलग्न मानव संसाधन

उपमहानगरपालिकाको राजस्व परिचालनको लागि नीतिगत सुभाब तथा अनुगमनको लागि उपप्रमुखको संयोजकत्वमा निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रसंग सम्बन्धित संस्थाहरुको प्रतिनिधिहरु समेत रहेको छ सदस्यीय राजस्व परामर्श समिति गठन भई कार्यरत रहेको छ ।

तालिका १: राजस्व परामर्श समिति

क्र.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
१	रिता कुमारी मिश्र	उपप्रमुख	संयोजक
२	बिनोद कुमार खड्का	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
३	दिपेन्द्र कुमार साह	वडा अध्यक्ष	सदस्य
४	सितिया देवी	नगरपालिका कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	ललित कुमार साह	अध्यक्ष, जनकपुर उ.वा.संघ	सदस्य
६	परमेश्वर भ्ना	राजस्व अधिकृत	सदस्य सचिव

राजस्व प्रशासनका लागि वित्त व्यवस्थापन महाशाखा अन्तर्गत राजस्व प्रशासन शाखाको स्थापना गरिएको छ । राजस्व प्रशासन शाखामा कार्यरत कर्मचारीको विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २: राजस्व प्रशासन शाखामा कार्यरत कर्मचारीको विवरण (२०७७ चैत्र)

क्र.सं.	पद	कार्यरत संख्या
१	बरिष्ठ अधिकृत (छैटौँ)	१
२	ना.सु. (सहायक पाँचौँ)	५
३	नगरप्रहरी (सहायक पहिलो)	१
४	कार्यालय सहयोगी	१
	जम्मा	८

उपमहानगरपालिकाको वडा कार्यालयहरुलाई सिफारिश, प्रमाणित दस्तुर तथा आंशिक रुपमा मालपोत संकलन गर्ने अधिकार मात्र दिइएको छ । सो बाहेकको अन्य राजस्व संकलन गर्ने कार्य उपमहानगरपालिका कार्यालयमा रहेको राजस्व शाखाले गरिआएको छ । वडा कार्यालयहरुमा राजस्व हेर्ने गरि कर्मचारीको व्यवस्था भएको छैन ।

उपमहानगरपालिकाले राजस्व संकलनको लागि कम्प्युटर सफ्टवेयरलाई उपयोगमा ल्याएको छ । हालसम्म उक्त सफ्टवेयर उपमहानगरपालिका कार्यालयमा मात्र प्रयोगमा ल्याई कार्यालयले कम्प्युटर बिलिङ गरिरहेको छ, तर वडा कार्यालयहरूमा भने हाते नगदी रसिदकै प्रयोग भईरहेको छ । वडा कार्यालयले नगदी रसिदको ठेली सकिएपछि मात्र पुराने रसिदको विवरण सहित राजस्व शाखामा पेश गरे पछि मात्र नयाँ रसिद प्राप्त गर्दछ । यसका लागि राजस्व शाखामा रसिद नियन्त्रण खाताको व्यवस्था गरिएको छ ।

३.३ भौतिक सम्पत्ति

उपमहानगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेको मुख्य भौतिक सम्पत्तिमा वडा नं. २ को नगरपालिका कार्यालय रहेका स्थानमा रहेका करिव १२ कठ्ठा जग्गा तथा भवनहरू, १७ कठ्ठाको एउटा पोखरी र १५ धुरको एउटा घरवारी, वडा नं. ७ मा रहेको २ कठ्ठा जग्गा रहेको छ । यसका अतिरिक्त उपमहानगरपालिकाले नगरका कार्यालयका भवनहरू, हाटबजारहरू तथा सार्वजनिक सेवामा उपयोग भएका जग्गाहरू (पोखरी, पार्क, उद्यान, खालिजग्गा आदि) को अभिलेखीकरण कार्य गरिरहेको छ । उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा गुठी संस्थानको स्वामित्वमा रहेको पोखरी तथा जग्गावाट उल्लेख्य रहेकोले भोगचलन यकीन गरी दबै पक्षको साभेदारीमा सम्पत्ति परिचालन गर्न आवश्यक देखिन्छ । उपमहानगरपालिकाले १ वटा हाटबजार, पोखरी २५ वटा र केही सार्वजनिक जग्गाहरूको रेखदेख तथा भोग चलन गरिआएको छ ।

मेसिनरी साधनतर्फ उपमहानगरपालिकामा टिपर १३ थान, ट्र्याक्टर १० थान, ब्रुमर १ थान र जेसिबी २ थान रहेको छ । आगो निभाउनको लागि २ वटा वारुणयन्त्र रहेका छन् ।

३.४ विगतको आय परिचालनको अवस्था

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाले आ.व. २०७४।७५ देखि वर्तमान संवैधानिक व्यवस्था अनुसार आय परिचालन गरिआएकोले सो आर्थिक वर्ष भन्दा अधिको आयलाई यस विश्लेषणमा समावेश गरिएको छैन । अधिल्ला दुई आर्थिक वर्षहरू २०७४।७५ र २०७५।७६ को राजस्व संकलन र सोको विवरण हेर्दा राजस्वको लेखा प्रणालीमा एकरूपता देखिदैन भने राजस्वको लेखा राजस्व संकेतको वर्गीकरण र व्याख्या अनुरूप भएको छैन । तर गत आ.व. २०७६।७७ देखि राजस्व संकलन र सोको लेखांकनमा उपमहानगरपालिकाले वर्तमान राजस्व संकेतको वर्गीकरण र व्याख्या अनुरूप कोड तथा शिर्षकको प्रयोग गरेको छ । सुधार गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । उपमहानगरपालिकाको विगत तीन वर्षहरूको यथार्थ आय र चालु आ.व. २०७७।७८ को अनुमानित आयलाई तुलनात्मक रूपमा तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ३: उपमहानगरपालिकाको राजस्व संकलनको अवस्था (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	शीर्षक	यथार्थ			बजेट अनुमान
		आ.ब. २०७४।७५ Ω	आ.ब. २०७५।७६ Ω	आ.ब. २०७६।७७	आ.ब. २०७७।७८
क.	राजस्व तथा अनुदान	१,४६४,२०९	१,७७३,५५७	१,४६६,२४१	१,५५२,१७९
क.१	आन्तरिक स्रोत	५३,६१८	१०९,८००	८५,४३९	९७,३३०
११३१३	एकीकृत सम्पत्ति कर (सम्पत्ति कर)	१७,५१७	३४,६११	२१,४०५	२०,०००
११३१४	भूमि कर/मालपोत	४,८२९	६,२८१	४८८५	५,०००
११३२१	घर बहाल कर	५३३	९,१९५	१६,४२५	८,०००
११३२२	बहाल विटौरी कर (शुल्क)	३,२११	६,८२६	८,५००	८,०००
११४५१	सवारी साधन कर (टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, इरिक्सा)	०	०	०	५००

राजस्व संकेत	शीर्षक	यथार्थ			बजेट अनुमान
		आ.ब. २०७४।७५ Ω	आ.ब. २०७५।७६ Ω	आ.ब. २०७६।७७	आ.ब. २०७७।७८
११६३२	आखेटोपहारमा लाग्ने कर (जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर)	०	०	०	२,५००
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय (पोखरी, यन्त्र र अन्य भाडा)	१,८१३	५,६०३	१,१५९	६,०००
१४१९१	पर्यटन शुल्क	०	०	०	१०
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	०	२००
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम (फाराम, पुस्तक, नक्सा आदि)	०	०	१०	२००
१४२१८	विद्युत् सेवा शुल्क	०	०	०	५,०००
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री (फोहरमैला सहित)	१५३	१४०	२३१	३५०
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	०	०	०	१००
१४२२४	परिक्षा शुल्क	०	०	०	१००
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	०	०	१००
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	८,४०४	२३,२८९	११,७३४	१५,५००
१४२४३	सिफारिश दस्तुर (प्रमाणित समेत)	८,४८९	१०,८४७	९,४४८	१०,०००
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	०	०	०	१००
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	१६०	२४६	२००	२५०
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, कान्जी हाउस, नक्कल, अनुमति, इजाजत)	२०७	२३६	६,७३२	३००
१४२५४	रेडियो एफ एम संचालन दस्तुर	०	०	०	१००
१४२६५	अन्य क्षेत्रको आय	०	०	०	१००
१४३११	न्यायीक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	५	१००
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२,५६४	१,६५८	१,०५१	१,०००
१४३१३	धरौटी सदरस्याहा	०	१२५	०	६००
१४५२९	अन्य राजस्व	३,४८३	७,९३०	५	१०,०००
१४६११	व्यवसाय कर	२,२५६	२,७६९	२,९९८	३,०००
१५१११	बेरुजु	०	०	६५२	२२०
१५११२	निकास फिर्ता	०	४५	०	
क.२	राजस्व बाँडफाट	४,३६८	१३६,९८२	२४६,२४४	२९२,६३८
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१,५१०	१३५,४५७	०	१००,०००
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	०	०	२३७,७०३	१६५,१५२
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	०	०	०	
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्तसवारी साधन कर	२,०००	०	६,९९१	२४,३७६
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	०	११०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	८५८	१,५२५	१,५५०	३,०००
क.३	अनुदान	१,४०६,२२३	१,५२६,७७५	१,१३४,५५८	१,१६२,२११
	संघीय सरकार	१,३६२,२६४	१,३९१,४९१	१,१२३,४५७	१,१०९,२५२
१३३११	समानिकरण अनुदान	४९०,२३१	३२७,७००	३४९,६००	३३८,४००
१३३१२	सशर्त अनुदान	२९९,३५५	४१६,८५७	५०३,८१४	५२८,५००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा बापतको रकम समेत समावेश गरिएको)	१५६,१२८	१३८,९००	२३२,८८१	२१३,४७७
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत (पूर्वाधार विकास कार्यक्रम, प्रधानमन्त्री रोजगार आदि परियोजना)	४१६,५५०	५०८,०३५	३७,१६२	२८,८७५

राजस्व संकेत	शीर्षक	यथार्थ			बजेट अनुमान
		आ.व. २०७४।७५ Ω	आ.व. २०७५।७६ Ω	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८
	प्रदेश सरकार	१,०५०	३३,४३३	०	५२,९५९
१३३११	समानिकरण अनुदान	०	१३,३९७	०	१०,८९९
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	०	०	०	०
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	०	२०,०३६	०	२२,०५०
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	०	०	१३,३९५
१३३१७	समपूरक अनुदान पूँजीगत	१,०५०	०	०	६,६१५
	अन्य आन्तरिक अनुदान	४२,९०९	१०१,८५१	११,१०१	०
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान (सडक बोर्ड आदि)	४,६३३	४४,५१६	१९,४९	०
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान (लागत सहभागिता)	३८,२७६	५७,३३५	९१५२	०
ख.	वित्तीय सम्पत्ति तथा दायित्व	७२,२१८	१२९,४५२	५६,८५१	१००,३९३
३२१२१	नगद	०	०	०	०
३२१२२	बैंक मौज्जात	७२,२१८	१२९,४५२	०	१००,३९३
३३१८२	तिर्नु पर्ने अन्य खाताहरु (कोष खाताहरु)	०	०	३५०२२	०
३३१८३	धरोटी रकम प्राप्ती	०	०	२१८२९	०
	जम्मा राजस्व, अनुदान, सम्पत्ति तथा दायित्व	१,५३६,४२७	१,९०३,००९	१,५२३,०९२	१,६५२,५७२

नोट: Ω आ.व. २०७४।७५ र २०७५।७६ को आय विवरणलाई वर्तमान शीर्षकको बर्गीकरण र व्याख्या अनुसार मिलान गरिएको ।

स्रोत: उपमहानगरपालिकाको सम्वन्धित आ.व.को वित्तीय विवरण तथा बजेट

विगत आ.व.को यथार्थ संकलनको आधारमा विश्लेषण गर्दा उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आयका प्रमुख तीनवटा स्रोतहरूमा क्रमशः सम्पत्ति कर, घरजग्गा बहाल कर र नक्सापास दस्तुर रहेको छ ।

तालिका ४: उपमहानगरपालिकाको कुल आयमा स्रोतगत योगदान (रु. हजारमा)

राजस्व स्रोत	आ.व. २०७४।७५ (यथार्थ)		आ.व. २०७५।७६ (यथार्थ)		आ.व. २०७६।७७ (यथार्थ)	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
आन्तरिक आय	५३,६१८	३.६६	१०९,८००	६.१९	८५,४३९	५.८३
राजस्व बाँडफाँड	४,३६८	०.३०	१३६,९८२	७.७२	२४६,२४४	१६.७९
अनुदान	१,४०६,२२३	९६.०४	१,५२६,७७५	८६.०९	१,१९३,५५८	७७.३८
जम्मा राजस्व	१,४६४,२०९	१००	१,७७३,५५७	१००	१,४६६,२४१	१००

उपमहानगरपालिकाको कुल आय संरचनामा आन्तरिक आयको योगदान न्यून देखिन्छ । विगत तीन आ.व.को आय संरचनामा आन्तरिक आयको योगदान क्रमशः ३.६६, ६.१९ र ५.८३ प्रतिशत रहेको छ । यी आ.व.हरूमा राजस्व बाँडफाँडको योगदान ठुलो दरमा बढेको देखिन्छ, भने अनुदानको योगदान केही मात्रामा घट्दै गईरहेको देखिन्छ । संक्षेपमा विश्लेषण गर्दा उपमहानगरपालिका विकास कार्यका लागि आवश्यक खर्च गर्न वाह्य स्रोतमा निर्भर रहेको देखिन्छ ।

३.५ आन्तरिक आय अनुमान र संकलन प्रगति

उपमहानगरपालिकाले गत आ.व. २०७६/७७ का लागि आन्तरिक आय संकलनका लागि गरेको अनुमान र सो आ.व.को यथार्थ संकलन तथा चालु आ.व. २०७७/७८ का लागि गरेको वार्षिक अनुमान र फागुन मसान्तसम्म (८ महिना)को यथार्थ संकलनको तुलनात्मक विवरण तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ५: आन्तरिक आय अनुमान तथा यथार्थ संकलनको अवस्था (रु. हजारमा)

क्र.सं.	राजस्व शीर्षक	आ.व. २०७६/७७			आ.व. २०७७/७८		
		अनुमान	संकलन	संकलन (%)	अनुमान	फागुन सम्म संकलन	संकलन (%)
१	सम्पत्ति कर	३०,०००	२१,४०५	७१.३५	२०,०००	२४,०७२	१२०.३६
२	भूमि कर/मालपोत	६,०१०	४८८५	८१.२८	५,०००	४,२३३	८४.६६
३	घर बहाल कर	१०,०००	१६,४२५	१६४.२५	८,०००	१५,०५५	१८८.१९
४	व्यवसाय कर	१४,०००	२,९९८	२१.४१	३,०००	२,३८०	७९.३३
५	साना सवारी साधन कर	१,०००	०	०.००	५००	०	०.००
६	कवाडी र जिवजन्तु कर	०	०	०.००	२,५००	०	०.००
७	बहाल विटौरी शुल्क	१०	८,५००		८,०००	०	०.००
८	सम्पत्ति बहाल आय	३००	१,१५९	३८६.३३	६,०००	५,१४०	८५.६७
९	नक्सापास दस्तुर	२७,५००	११,७३४	४२.६७	१५,५००	७,९७७	५१.४६
१०	सिफारिश प्रमाणित दस्तुर	९,०००	९,४४८	१०४.९८	१०,०००	९,२९८	९२.९८
११	नाता प्रमाणित दस्तुर	२२५	२००	८८.८९	२५०	१९६	७८.४०
१२	अन्य दस्तुर	२,२७०	६,७३२	२९६.५६	४००	५,११६	१,२७९.००
१३	दण्ड, जरिवाना र जफत	५००	१०५६	२११.२०	११००	६२८	५७.०९
१४	सरसफाई सेवा शुल्क	५००	२३१	४६.२०	३५०	५८	१६.५७
१५	अन्य विविध आय	२३,१५०	६६७	२.८८	१६,७२०	११०	०.६६
	जम्मा आन्तरिक आय	१२४,४६५	८५,४४०	६८.६५	९७,३२०	७४,२६३	७६.३१

उपमहानगरपालिकाले गत आ.व.मा १२ करोड ४४ लाख ६५ हजार आन्तरिक आय संकलन गर्ने अनुमान गरेको मा सो अवधिमा जम्मा रु. ८ करोड ५४ लाख ४० हजार (लक्ष्यको ६८.६५ प्रतिशत) मात्र संकलन भएको छ । घरजग्गा बहाल कर, दस्तुर, सम्पत्ति बहालबाट प्राप्त आय जस्ता शिर्षकमा लक्ष्य भन्दा अधिक रकम संकलन भएको छ । सम्पत्ति कर, भूमि कर (मालपोत) को संकलन भने सन्तोषजनक देखिन्छ । त्यसैगरि नक्सापास दस्तुर, व्यवसाय कर तथा अन्य विविध आयको संकलन भने लक्ष्यभन्दा न्यून रहेको छ । उक्त शिर्षकमा संकलन न्यून हुनुमा कोभिड १९ र त्यसको न्यूनीकरणका लागि गरिएको बन्दाबन्दीको प्रभावको असर भएको हुनसक्छ । जसको प्रारम्भिक आंकलन राजस्व सुधार योजना तर्जुमाका दौरान गरिएको थियो ।

त्यसैगरि उपमहानगरपालिकाले चालु आ.व.मा ९ करोड ७३ लाख २० हजार आन्तरिक आय संकलन गर्ने अनुमान गरेको मा पहिलो ८ महिना (अर्थात् फागुन मसान्त सम्म) जम्मा रु. ७ करोड ४२ लाख ६३ हजार (लक्ष्यको ७६.३१ प्रतिशत) संकलन गरेको छ । कोभिड १९ र त्यसको न्यूनीकरणका लागि गरिएको बन्दाबन्दीको प्रभावको कारण घरजग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर तथा नक्सापास दस्तुर संकलनमा प्रतक्ष्य असर पर्ने आंकलन गर्दै ती शिर्षकहरूको अनुमान गदबर्धा सोही अनुरूप अधिल्लो आ.व.को तुलनामा कम रकम अनुमान गरिएको थियो । तर फागुन मसान्त

सम्मको यथार्थ संकलनको अवस्था हेर्दा कोभिड १९ को प्रतक्ष्य प्रभाव ती शिर्षकको रकम संकलनमा परेको देखिदैन । घरबहाल कर अनुमान भन्दा निकै अधिक (लक्ष्यको १८८.१९ प्रतिशत) संकलन भएको छ भने व्यवसाय कर लक्ष्य नजिक (करिब ८० प्रतिशत) र नक्सापास दस्तुर (५१ प्रतिशत) संकलन भएको छ ।

चालु आ.व.को फागुन मसान्तसम्म सम्पत्ति कर, घरजग्गा बहाल कर, अन्य दस्तुर वार्षिक लक्ष्य भन्दा अधिक संकलन भईसकेको छ भने मालपोत, सम्पत्ति बहल आय, सिफारिस दस्तुर, व्यवसाय कर लक्ष्य नजिक (८० प्रतिशत भन्दा अधिक) संकलन भएको छ । त्यसैगरि कवाडी कर, सना सवारी साधन कर तथा बहाल विटौरी शुल्क भने हालसम्म संकलन भएको छैन ।

३.६ कोभिड १९ र बन्दाबन्दीले राजस्व परिचालनमा पार्ने असर सम्बन्धी गरिएको आंकलनको विश्लेषण

गत आर्थिक वर्षदेखि विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड १९ र त्यसको प्रभाव न्यूनीकरण प्रयासक रूपमा गरिएको बन्दाबन्दीले राजस्व संकलनमा पार्ने प्रभाव र सो लाई सम्बोधन गर्न राजस्व नीतिमा अबलम्बन गनुपर्ने पक्षलाई गत वर्ष राजस्व सुधार योजना तर्जुमा गर्दा आंकलन गर्ने प्रयास गरिएको थियो । उल्लेखित आंकलनको प्रयास र सो को कार्यान्वयन अवस्थालाई यहाँ विश्लेषण गरिएको छ ।

३.६.१ राजस्व संकलनमा पार्ने असर सम्बन्धी गरिएको आंकलनको विश्लेषण

प्रारम्भिक आंकलन (गत आव राजस्व सुधार योजनामा समावेश गरिएको)	हालको अवस्था
<p>घरबहाल कर : नगरको आर्थिक गतिविधिहरूमा आउने संकुचनले आगामी आर्थिक वर्षमा बहालमा लिई व्यवसाय सञ्चालन गर्नेको संख्या तथा बहालमा बस्नेको संख्यामा कमी आउने आंकलन गरिएको छ । त्यसका अतिरिक्त उपमहानगरले चालु आर्थिक वर्षको बन्दाबन्दीको अवस्था (करिब २ महिना) बहालकर छुट दिँदा भुक्तानी गरिसकेका करदाताको घरबहाल करलाई आगामी आर्थिक वर्षको बहालकरमा समायोजन गर्नुपर्ने हुनाले यस शीर्षकको आय असुलीमा प्रभाव पार्ने अनुमान गरिएको छ ।</p>	<p>चालु आ.व.का लागि रु. ८० लाख अनुमान गरिएकोमा फागुन मसान्त सम्म जम्मा रु. १ करोड ५५ हजार संकलन (लक्ष्यको १८८.१९ प्रतिशत) भएको र बाँकी ४ महिनामा संकलन लक्ष्यको करिब तेब्बर पुग्ने सम्भावना देखिन्छ । सुभाब गरिएको जस्तो (२ महिनाको बहाल करमा सहूलियत) यो करका लागि उपमहानगरपालिकाले कुनै छुट सुविधा प्रदान गरेको छैन । उल्लेखित तथ्यांकका आधारमा विश्लेषण गर्दा कोभिड १९ र त्यसको न्यूनीकरणका लागि गरिएको बन्दाबन्दीको प्रभावको कारण घरबहाल कर असुलीमा प्रतक्ष्य/अप्रतक्ष्य रूपमा कुनै असर परेको देखिदैन । तर कोभिड १९ को प्रकोप हालसम्म रहेकाले दिर्घकालमा यसको विस्तारै देखिन सक्ने पूर्वानुमान गर्न सकिन्छ ।</p>
<p>व्यवसाय कर : चालु आर्थिक वर्षमा बन्दाबन्दीको कारणले नगरक्षेत्रमा रहेका व्यापार, पेशा, व्यवसाय, उद्योगहरू करिब २ महिना बन्द रहेका छन् । उपमहानगरपालिकाले चालु आ.व. को बन्द अवधिको व्यवसाय करमा सहूलियत दिने नीति अबलम्बन गर्न न्यायोचित हुने देखिन्छ । व्यवसाय कर वार्षिक कर भएको र यस्तो सहूलियत भुक्तानी गरिसकेका तथा भुक्तानी गर्न बाँकी दुवै किसिमका करदाताहरूले पाउनु पर्ने हुन्छ ।</p>	<p>चालु आ.व.का लागि रु. ३० लाख अनुमान गरिएकोमा फागुन मसान्त सम्म जम्मा रु. २३ लाख ८० हजार संकलन (लक्ष्यको करिब ८० प्रतिशत) भएको र बाँकी ४ महिनामा सहनै लक्ष्यमा पुग्ने सम्भावना देखिन्छ । सुभाब गरिएको जस्तो (२ महिनाको व्यवसाय करमा सहूलियत) व्यवसाय करका लागि उपमहानगरपालिकाले कुनै छुट सुविधा प्रदान गरेको छैन । उल्लेखित तथ्यांकका आधारमा विश्लेषण गर्दा कोभिड १९ र त्यसको न्यूनीकरणका लागि गरिएको बन्दाबन्दीको प्रभावको कारण व्यवसाय कर असुलीमा तत्काल प्रतक्ष्य असर नदेखिएता पनि अप्रतक्ष्य असर भने दिर्घकालसम्म देखिन सक्दछ ।</p>

<p>नक्सा पास दस्तुर : बन्दाबन्दीको कारणले आर्थिक गतिविधिमा आएको कमीको कारणले आगामी आर्थिक वर्षमा भवन निर्माण कार्यमा सुस्तता आउने अनुमान गरिएको छ । त्यसैले यस शीर्षकमाको आयमा प्रभाव पर्ने अनुमान गरिएको छ ।</p>	<p>चालु आ.व.का लागि १ करोड ५५ लाख अनुमान गरिएकोमा फागुन मसान्त सम्म जम्मा रु. ७९ लाख ७७ हजार संकलन (लक्ष्यको ५१.४६ प्रतिशत मात्र) भएको र बाँकी ४ महिनामा लक्ष्यमा पुग्ने सम्भावना देखिदैन । यसो हुनुमा कोभिड १९ र त्यसको न्यूनीकरणका लागि गरिएको बन्दाबन्दीको प्रभावको कारण रहेको छ ।</p>
<p>घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर : बन्दाबन्दीको कारण आर्थिक गतिविधिमा आएको कमीको कारणले आगामी आर्थिक वर्षमा रियल स्टेट कारोवारमा सुस्तता आउने अनुमान गरिएको छ । त्यसैले यस शीर्षकको आयमा प्रभाव पर्ने अनुमान गरिएको छ ।</p>	<p>हालसम्म उपमहानगरपालिकाले प्राप्त गरेको रकम तथा बाँडफाँड भई प्राप्त हुने रकम सम्बन्धी यथार्थ विवरण प्राप्त नभएको ।</p>

३.६.२ कोभिड १९ को प्रभावलाई संवोधन गर्न सुझाव गरिएको राजस्व नीति

कोभिड १९ को प्रभावको कारणले २०७६ चैत्र ११ गते देखि वैशाख २५ सम्म भएको बन्दाबन्दी र वैशाख २५ देखि जेष्ठ २० गते सम्म केही राहत सहितको बन्दाबन्दीले करदाताहरूको कारोवार तथा व्यवसायमा पारेको प्रभावलाई मध्यनजर उपमहानगरपालिकाले बन्दको कारणले बढी प्रभावित भएका क्षेत्रका करदाताहरूको सहूलियतकोलागि गत आ.व.को राजस्व सुधार योजनामा गरिएको राजस्व नीतिकोलागि सुझाव र सोको कार्यान्वयन अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

नीतिगत सुझाव (गत आव राजस्व सुधार योजनामा समावेश गरिएको)	कार्यान्वयनको अवस्था
<p>घरबहाल कर : बन्दाबन्दीको कारणले नगरक्षेत्रका व्यापारिक कारोवार बन्द प्रायः रहेकाले सो अवधिको घरबहाल कर तिर्ने दायित्व भएका सबैलाई सो अवधिको घरबहाल कर छुट दिने । यसरी दिईएको छुट रकम घरधनीले बहालमा बस्नेसँग लिन नपाउने । कुनै करदाताले सो अवधिको बहाल कर नगरपालिकामा अग्रिम भुक्तानी गरिसकेको भए आ.व. २०७७/७८ को सालको पहिलो चौमासिक भित्र समायोजन गरि सक्नुपर्ने ।</p>	<p>नगर क्षेत्र बन्दाबन्दीको करिब ४५ दिन (अर्थात् चैत्र ११ देखि वैशाख मसान्त सम्म) सम्म व्यापारिक गतिविधिहरू प्रायः ठप्प देखिएता पनि खाद्यन्न सामाग्री तथा अत्यावश्यक सामान बेच्ने व्यवसायहरू खुला थिए । र अन्य व्यवसाय पनि विस्तारै खुल्दै गएकोले सुझाव गरिए अनुरूपको प्रभाव प्रतक्ष्य नदेखिएकाले घरबहाल करमा छुट दिने नीति उपमहानगरपालिकाले अबलम्बन गरेन ।</p>
<p>व्यवसाय कर : बन्दाबन्दीको कारणले नगरक्षेत्रका व्यापारिक कारोवार बन्द प्रायः रहेकाले सो अवधिको व्यवसाय कर तिर्ने दायित्व भएका सबैलाई दुई महिनाको हुन आउने रकम वरावर वार्षिक करमा छुट दिने । यसरी पाउने छुट आ.व. २०७७/७८ को व्यवसाय कर दाखिला गर्दा मिलान गरिने । करदाताले यस्तो छुट रकम आ.व.</p>	<p>नगर क्षेत्र बन्दाबन्दीको करिब ४५ दिन (अर्थात् चैत्र ११ देखि वैशाख मसान्त सम्म) सम्म व्यापारिक गतिविधिहरू प्रायः ठप्प देखिएता पनि खाद्यन्न सामाग्री तथा अत्यावश्यक सामान बेच्ने व्यवसायहरू खुला थिए । र अन्य व्यवसाय पनि विस्तारै खुल्दै गएकोले सुझाव गरिए अनुरूपको प्रभाव प्रतक्ष्य नदेखिएकाले व्यवसाय करमा छुट दिने नीति उपमहानगरपालिकाले अबलम्बन गरेन ।</p>

<p>२०७७/७८ को सालको पहिलो चौमासिक भित्र समायोजन गरि सक्नुपर्ने ।</p>	
<p>आय ठेक्का : उपमहानगरपालिकाले आय ठेक्कामा दिएका तर बन्दको कारणले प्रत्येक्ष प्रभाव पारेका क्षेत्रमा बन्दाबन्दी भए जति अवधि थप गरी ठेक्का अवधि थप गर्न सकिने । प्रत्येक्ष प्रभाव पारेको क्षेत्र भन्नाले बन्दको कारणले ग्राहक उपस्थित हुन नसकी सेवा वा वस्तु विक्री नभएको अवस्थालाई जनाउँछ, जस्तो हाटबजारवाट बहाल विटौरी ।</p>	<p>उपमहानगरपालिकाले बहाल विटौरी शूल्क संकलनका लागि गरिएको हाट बजारहरुको ठेक्कामा छुट नीति अबलम्बन गरि छुट दिएको थियो । बन्दका कारण हाट बजारमा प्रतक्ष्य असर परेकाले गत आ.ब.को बन्द अवधि (२०७६ चैत्र ११ देखि असार ३१ गते सम्म) को हिसाब गर कुल आय ठेक्कामा सो अवधिमा हुने रकम हिसा गरि सो बराबरको छुट दिएको थियो । तर अन्य आय ठेक्का (पोखरीको बहाल) मा भने पत्येक्ष असर नपरेकाले छुट सहुलियत प्रदान गरिएन ।</p>

४. उपमहानगरपालिकाको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस भागमा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र सो अनुसार उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको सम्भाव्यतालाई शीर्षकगत रूपमा विस्तृत विश्लेषण गरिएको छ । यसबाट उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था तथा सम्भावनाको विस्तृत विश्लेषण भई पहिचान गरिएका मुद्दाहरूलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सम्बोधन गर्ने विश्वास लिइएको छ ।

४.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

संघीय कानून (स्थानीय सरकार संचालन ऐन (स्थाससंऐ), २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन (असविब्यऐ), २०७४) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ :

(क) नगरपालिकाको एकल अधिकार:

अ) कर

- सम्पत्ति कर: आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र घरजग्गामा (स्थाससंऐ)
- भूमिकर (मालपोत): सम्पत्ति कर लागेको घरजग्गा बाहेकको अन्य जग्गामा (स्थाससंऐ)
- घर जग्गा बहाल कर: कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा (स्थाससंऐ)
- व्यवसाय कर: व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा (स्थाससंऐ)
- सवारी साधन कर: टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा (असविब्यऐ)
- जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर: आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीड, प्वाँख, छालाको व्यवसायीक उपयोग गरे बापत (स्थाससंऐ)

आ) शुल्क

- बहाल बित्तौरी शुल्क: आफूले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत (स्थाससंऐ)
- पार्किङ शुल्क: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत । (स्थाससंऐ)

इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा । (स्थाससंऐ)
- आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाइ, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि) (स्थाससंऐ)
- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क (स्थाससंऐ)
- सिफारिश सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क (स्थाससंऐ)

ई) बिक्री गर्न सक्ने

- आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु । (स्थाससंए)
- आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि । (स्थाससंए)

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनुपर्ने । (स्थाससंए)
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने । (स्थाससंए)

ऊ) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सिफारिश, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंए दफा ११ को घ को ७)
 - स्थानीय सहकारी संस्था
 - १०० वाट सम्मको एफएम रेडियो
 - घ वर्गको ठेक्का इजाजत
 - सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय
 - प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम
 - मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय
 - ट्युसन, कोचिङ
 - औषधि पसल
 - परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा
 - ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्वेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग
 - स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म
 - स्थानीय तहका पत्र पत्रिका
 - जनरल अस्पताल, नर्सिङ होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक
 - स्थानीय स्तरका संघ संस्था
 - इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केबुल तथा तार विहिन टेलिभिजन
 - लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्यजिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)
- नक्सा पास दस्तुर (स्थाससंए दफा ३३ को ४)
- दण्ड जरिवाना (असविब्यए)

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ११ (४)) :

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट, कूलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहहरूलाई प्रदान गरेको राजस्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजस्वको दर तथा संकलनका अन्य आधारहरूको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ। त्यसैगरी कर तथा शुल्क सङ्कलनका लागि स्थानीय तहहरूले आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्न सक्दछन्।

(ग) राजस्व बाँडफाँट (असविव्यये)

- (अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने। तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतीय रिक्सा सवारी साधन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने
- (आ) घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने।
- (इ) मनोरंजन करको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने
- (ई) विज्ञापन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने
- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करबाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने।
 - (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई बाँडफाँट गरिने।
- (उ) नेपाल सरकारले संकलन गरेको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने।
- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
 - स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने
- (ऊ) प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँट आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक स्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टि वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत संघीय सरकारबाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। उक्त रकम संघीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करबाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। यसका अतिरिक्त स्थानीय तहबाट संकलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रकम सम्बन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ।

(घ) अनुदान

- वित्तीय समानीकरण अनुदान: खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- सशर्त अनुदान: कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- समपूरक अनुदान: पूर्वाधार विकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कूल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- विशेष अनुदान: कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट

संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने वित्तीय समानीकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। त्यसै गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था छ। समपूरक तथा विशेष अनुदानका लागि स्थानीय तहहरूबाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार संघीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ।

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा वैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सीमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपर्युक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई व्याख्या गरेको छ। स्थानीय तहले कानून बमोजिम बाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन्।

- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने (असविद्ये)
- कर नलाग्ने : कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनाबाट हुने पैठारी, सामूहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामूहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र (स्थाससंए)
- सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साभेदारीबाट गर्न सक्ने (स्थाससंए)
- गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने (असविद्ये)
- कर वा गैर कर राजस्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजस्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने (असविद्ये)
- राजस्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने (असविद्ये)

४.२ आन्तरिक स्रोतको आय सम्भाव्यता

४.२.१ कर राजस्व

क. सम्पत्ति कर

हालको अवस्था: उपमहानगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७७ मा नगरक्षेत्र भित्रको घर र घर बनेको जग्गाको मूल्यांकन गरी मूल्यांकनको आधारमा सम्पत्ति कर लगाउने व्यवस्था गरी सोही अनुसार कर संकल गरी आएको छ। जग्गाको मूल्यांकन मालपोत कार्यालयले गरेको न्यूनतम मूल्यांकन दर र संरचनाको हकमा विभिन्न ५ वर्गमा विभाजन गरी उपमहानगरपालिकाले गरेको मूल्यांकन दर अनुसार हुने र सम्पत्ति कर बक्यौतामा जरिवाना लाग्ने व्यवस्था गरेको छ।

उपमहानगरपालिकाले सम्पत्ति कर असुलीका लागि कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणाली स्थापना गरी कर संकलन गर्ने व्यवस्था गरेको छ। उपमहानगरपालिकामा २०७७ चैत्र ११ गते सम्म १४०२० कर दाता दर्ता भएका छन्। गत आ.व. २०७६/७७ मा उपमहानगरपालिकाले यस शीर्षकबाट ३ करोड आय हुने अनुमान गरेकोमा जम्मा १९४३ जना करदाता बाट रु. २ करोड १४ लाख ५ हजार संकलन गरेको छ। चालु आ.व. २०७७/७८ का लागि जम्मा रु. २ करोड अनुमान गरेको छ।

संभाव्यता: उपमहानगरपालिकाले वि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार ३०,५८९ घरपरिवार रहेकोमा सो को १५ प्रतिशत बहालमा वसेकोले घरको संख्या करिब २६००० रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। करिब २०० घर अव्यवस्थित वसोवास क्षेत्रमा वसोवास गरेकाले सम्पत्ति कर तिर्ने दायित्व भएको घरजग्गा धनीको संख्या २५,८०० रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। त्यसपछि उपमहानगरपालिकाबाट वार्षिक औसत ७११ घरको नक्सापास मध्ये ६० प्रतिशत नयाँ घर हुने अनुमानको आधारमा ९ वर्षमा करिब ४००० घर थप भएको अनुमान गर्न सकिन्छ। त्यसैगरी आर्थिक सर्वेक्षणले नगरक्षेत्रमा ३९२ वटा व्यावसायिक भवनहरू रहेका देखाउँछ। यस हिसावले नगरक्षेत्रमा सम्पत्ति कर तिर्ने घरको संख्या करिब ३०,२०० रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। सम्पत्तिको बजार मूल्यको आधारमा ३ वर्गमा विभाजन गरी औसतमा माथिल्लो वर्गलाई मूल्यांकनको आधारमा प्रति हजार रु ३, मध्यम वर्गलाई प्रति हजार रु २ र तल्लो वर्गलाई प्रतिहजार रु ०।५० कर लगाउँदा सम्पत्ति करको सम्भाव्यता निम्न अनुसार देखिन्छ।

तालिका ६: सम्पत्ति करको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	मूल्यको आधारमा घरको वर्गीकरण	औसत मूल्यांकन	अनुमानित संख्या	औसत कर रकम	कूल सम्भाव्यता
१	रु १० करोड भन्दा बढी मूल्यांकन हुने होटल, संस्थान, प्रतिष्ठान, व्यापारिक कम्प्लेक्स, अस्पताल, उद्योग, कारखाना, निजी विद्यालय आदि	१२ करोड	१०	३६०,०००	३,६००,०००
२	रु २ करोड देखि १० करोड सम्म मूल्यांकन हुने आवासीय वा मिश्रित घरहरू	३ करोड	५५०	६०,०००	३३,०००,०००
३	२ करोड भन्दा कम मूल्यांकन हुने आवासीय घरहरू	५० लाख	२९,६४०	२,५००	७४,१००,०००
जम्मा			३०,२००		११०,७००,०००

सुधारका पक्षहरू: उपमहानगरपालिकाले विगतको घरजग्गा करको व्यवस्था अनुसार नै सम्पत्ति कर असुल गरिआएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको व्यवस्था अनुसार सम्पत्ति कर घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा लगाउने

व्यवस्था भएको र बाँकी जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउने व्यवस्था भएकोले सो व्यवस्थालाई यथाशक्य छिटो कार्यान्वयनमा लैजानुपर्ने देखिन्छ। घरले चर्चेको जग्गा भन्नाले घरले ओगटेको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल वरावर थप जग्गा मात्र भनी व्याख्या गरिएको छ। ऐनले सम्पत्ति कर नलाग्ने घरजग्गाको समेत व्याख्या गरेकोले त्यसलाई समेत कार्यान्वयनमा लैजानुपर्ने देखिन्छ। सम्पत्ति करका सम्बन्धमा नगरपालिकाले सुधार गर्नुपर्ने विषयहरू निम्नअनुसार रहेको देखिन्छ :

- सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधिले प्रावधान गरेका व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयनमा ल्याउने।
- आगामी आ.व. २०७८।७९ देखि घर र घरले चर्चेको जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लगाउने व्यवस्थाको लागि सफ्टवेयर प्रणालीमा सुधार गर्ने।
- सम्पत्ति करको लागि संरचनाको मूल्यांकन दर समयानुकूल हुने गरी परिमार्जन गर्ने तथा सम्पत्ति करको दर तथा जरिवाना दर लाई परिमार्जन गर्ने।

ख. भूमि कर/मालपोत

हालको अवस्था: उपमहानगरपालिकाले घर नभएको जग्गामा वडा नं. १ देखि १६ सम्म जग्गाको वर्ग (क, ख, ग, घ, ङ, च) अनुसार अधिक दरवाट भूमिकर र वडा नं. १७ देखि २५ सम्म जग्गाको प्रकार अनुसार (अब्वल, दोयम, सिम, चाहार) न्यून दरवाट मालपोत लिई आएको छ। नगरक्षेत्रमा रहेको गुठीको जग्गाको हकमा गुठी संस्थानले मालपोत लिदै आएको छ। उपमहानगरपालिकामा भूमिकर, मालपोतको विवरण अद्यावधिक नभएकोले करदाताको संख्या यकीन छैन। आर्थिक ऐनमा करको दर संगै बक्यौता असुलीमा दण्ड सजायको व्यवस्था गरेको छ। आ.व. २०७६।७७ मा यस शीर्षकमा ६० लाख १० हजार आय अनुमान गरेकोमा ४८ लाख ८५ हजार संकलन गरेको छ भने चालु आ.व.का लागि रु. ५० लाख अनुमान गरेको छ।

संभाव्यता: उपमहानगरपालिकाको शहरी क्षेत्रमा करिव १०४४ विगाहा, कृषि क्षेत्रमा करिव ९९०१ विगाहा र बाँकी २६३५ विगाहा पोखरी, खोला, बगैचा र सडक क्षेत्रमा रहेको अनुमान छ। यसको आधारमा शहरी क्षेत्रमा पर्ने जग्गा मध्ये ९५ प्रतिशत र कृषि क्षेत्रको करिव १० प्रतिशत जग्गा गुठी तथा सम्पत्ति करको दायरामा आई बाँकी जग्गा भूमिकर र मालपोतको दायरामा आउने अनुमान गरिएको छ। त्यसैगरी पोखरी, खोला, बगैचा र सडक क्षेत्रको जग्गाको १५ प्रतिशत जग्गा व्यक्ति वा संस्थाको नाउमा दर्ता भई मालपोतको दायरामा आउने अनुमान गरिएको छ। उपमहानगरपालिकाले भूमिकरको औसत दर प्रति कठ्ठा ३०० र मालपोतको औसत दर प्रति कठ्ठा ५० निर्धारण गरेमा भूमिकर (मालपोत) को सम्भाव्यता निम्न अनुसार देखिन्छ।

तालिका ७: भूमिकर (मालपोत) को सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल (कठ्ठा)	औसत करको दर	कूल सम्भाव्यता रु
१	शहरी क्षेत्र	१,०४४	३००	३१३,२००
२	कृषि क्षेत्र	१७८,२१८	५०	८,९१०,९००
३	पोखरी, बगैचा तथा अन्य क्षेत्र	७,९०५	५०	३९५,२५०
जम्मा		१८७,१६७		९,६१९,३५०

सुधारका पक्षहरू:

उपमहानगरपालिकाले भूमिकर तथा मालपोत प्रणालीमा सुधार ल्याउन निम्न कार्यहरू गर्नुपर्ने देखिन्छ:

- उपमहानगरपालिकाले शहरी (आवसीय, व्यावसायिक, औद्योगिक) क्षेत्रमा लिएको कर भूमिकर र अन्य क्षेत्रमा लिएको करलाई मालपोत भनि स्पष्ट वर्गीकरण गरी करको दर पुनरावलोकन गर्ने।

- भूमि कर र मालपोतको दर निर्धारण प्रगतिशील गरेको सिद्धान्त (बढी जग्गा हुनेलाई बढी दर र कम जग्गा हुनेलाई कम दर) को आधारमा गर्ने ।
- गुठी संस्थानको स्वामित्व अत्याधिक जग्गा भएको कारण गुठी संस्थान संग समन्वय गरि सोको मालपोत समेत नगरपालिकाले संकलन गर्ने र प्रशासनिक खर्च कटौत गरि संकलीत रकम एमुष्ठ गुठी संस्थान लाई बुझाउन सकिने प्रावधान गर्नका लागि आवश्यक समन्वय र छलफल गर्ने ।

ग. घरजग्गा बहाल कर

हालको अवस्था: चालु आ.व. को आर्थिक ऐनले नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पार, जग्गा वा पोखरी पुरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिइएकोमा बहाल रकमको १० प्रतिशतका दरले बहाल कर लगाउने व्यवस्था गरेको छ । बहाल रकम निर्धारणकोलागि उपमहानगरपालिकाले वर्गीकरणको आधारमा शटर तथा कोठाको न्यूनतम बहाल दर निर्धारण गरेको छ ।

उपमहानगरपालिकाले घरजग्गा बहाल करलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक घरजग्गा बहाल कर व्यवस्थपन कार्यविधि तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । गत आ.व. २०७६।७७ मा उपमहानगरपालिकाले यस शीर्षकमा रु. १ करोड संकलन गर्ने अनुमान गरेकोमा सो भन्दा बढी १ करोड ६४ लाख २५ संकलन गरेको छ । चालु आ.व. मा ८० लाख मात्र संकलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

संभाव्यता: २०६८ सालको जनगणना अनुसार १५ प्रतिशत परिवार भाडाको घरमा बसेको पाईन्छ । यसैलाई आधार लिंदा हालको अनुमानित परिवार संख्या करिव ३३,६०० को १५ प्रतिशत भाडामा बसेको अनुमान गर्न सकिन्छ । यसैगरी आर्थिक सर्वेक्षणले व्यावसायिक प्रतिष्ठानहरु मध्ये करिव ६७ प्रतिशत भाडामा रहेको देखिएको छ । औसत बहाल करको दर १० प्रतिशत गरिएको छ । यसै तथ्यांकलाई आधार बनाई घरजग्गा बहाल करको सम्भाव्यता निम्न अनुसार अनुमान गरिएको छ :

तालिका ८: घरजग्गा बहाल करको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	प्रयोजनका आधारमा बहालमा बस्ने	कूल संख्या	बहालमा बस्ने अनुमानित संख्या	मासिक औसत अनुमानित भाडा रकम	वार्षिक भाडा रकम	घर बहाल कर
१	व्यावसायिक प्रतिष्ठानहरु	७,५२३	५,०४०	१५,०००	९०७,२७३,८००	९०,७२७,३८०
२	घरायसी प्रयोजनमा बस्नेहरु	३३,६००	५,०४०	४,०००	२४१,९२०,०००	२४,१९२,०००
जम्मा		४१,१२३	१०,०८०		१,१४९,१९३,८००	११४,९१९,३८०

सुधारका पक्षहरू:

घरजग्गा बहाल कर प्रणालीमा थप सुधारका लागि निम्न अनुसार सुझावहरू प्रस्तुत गरिएको छ:

- घरजग्गा बहाल कर र सम्पत्ति करलाई एक आपसमा आवद्ध गरी कर निर्धारणको अग्रिम सूचना (विलिङ्ग) पठाउने गरी कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीमा सुधार गर्ने ।
- घरबहाल करको दरलाई प्रगतिशील बनाउने (धेरै बहाल रकम आयआर्जन हुने करदातासँग अधिक दरमा र कम बहाल आयआर्जन गर्ने करदातासँग कम दरमा)
- बहाल करका संकलन प्रक्रियामा स्पष्टता ल्याउन तर्जुमा गरिएको कार्यविधिलाई पुर्ण रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने गर्ने ।

- बहाल कर सम्बन्धी व्यवस्थाहरूको सूचनामूलक सामग्री तयार गरी प्रचार प्रसार गर्ने ।

घ. व्यवसाय कर

हालको अवस्था: उपमहानगरपालिकाको आर्थिक ऐनले नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका उद्योग, व्यापार, व्यवसाय र सेवामा व्यवसायको प्रकृति, आर्थिक कारोवार, स्थान विशेष र लगानीका आधारमा व्यवसाय कर लगाउने उल्लेख गरेको छ । यस प्रयोजनकोलागि उपमहानगरपालिकाले व्यासयहरूलाई विभिन्न वर्ग र सो अन्तर्गतका उपवर्ग तथा श्रेणीहरूमा वर्गीकरण गरी करको दर निर्धारण गरेको छ भने व्यवसाय कर असुलीमा अग्रिम बुझाएमा छुट तथा ढिलो बुझाउनेलाई जरिवाना वा विलम्ब शुल्क लिने व्यवस्था गरेको छ ।

उपमहानगरपालिकाले व्यवसाय करलाई व्यवस्थित गर्न व्यवसाय कर व्वस्थापन कार्यविधि तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । व्यवसाय कर निर्धारण तथा असुलीमा उपमहानगरपालिकाले उद्योग वाणिज्य संघ संग नियमित समन्वय र छलफल गरिरहेको छ । त्यसै गरि राजस्व शाखाका कर्मचारीहरू र नगर प्रहरीहरूको एक कार्यदल गठन गरि स्थलगत रुपमा व्यवसायको विवरण संकलन गर्ने र दर्ता नभएकालाई दर्ता गर्ने प्रकृयाको शुरुवात गरेको छ ।

उपमहानगरपालिकामा २०७७ चैत्र ११ गते सम्म जम्मा ५३८८ वटा व्यवसायहरू दर्ता रहेका छन् । गत आ.व. २०७६।७७ मा उपमहानगरपालिकाले यस शीर्षकवाट १ करोड ४० लाख व्यवसाय कर संकलन गर्ने अनुमान गरेकामा जम्मा २९ लाख ९८ हजार संकलन गरको छ भने चालु आ.व.का लागि ३० लाख आय अनुमान गरेको छ ।

संभाव्यता: आर्थिक सर्वेक्षण २०७४ अनुसार यस नगरपालिका क्षेत्रमा ७५२३ व्यासायिक प्रतिष्ठानहरू रहेको देखिन्छ भने उपमहानगरपालिकामा ५०५२ व्यवसाय दर्ता रहेका छन् । उपमहानगरपालिकामा दर्ता रहेका सबै व्यवसायहरू हाल सञ्चालनमा रहेको नहुन सक्ने तथा आर्थिक सर्वेक्षणमा पनि केही छुट भएको हुन सक्ने तथ्यलाई मध्ये नजर गर्दा उपमहानगरपालिकामा हाल सञ्चालनमा रहेका व्यवसायहरूको संख्या करिब ८,००० रहेको अनुमान गरिएको छ । आर्थिक सर्वेक्षणको तथ्यांकमा अन्यमा ४७७ व्यवसाय संख्या थप गरी निम्न अनुसार व्यवसाय करको सम्भाव्यता आकलन गरिएको छ :

तालिका ९: व्यवसाय करको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	संख्या	करको औसत दर	संभावित आय
१	कृषि तथा वनसंग सम्बन्धित व्यवसाय	१२	१,५००	१८,०००
२	उत्पादन उद्योग	८६०	१,५००	१,२९०,०००
३	निर्माण तथा खनिज उद्योग	१८	२,०००	३६,०००
४	थोक तथा खुद्रा व्यापार	४,३५९	१,५००	६,५३८,५००
५	यातायात, सूचना, संचार	५८	१,५००	८७,०००
६	सबै प्रकारका होटल	७७८	३,५००	२,७२३,०००
७	वित्तीय संस्था तथा विमा	९१	५,०००	४५५,०००
८	शिक्षा	२२६	५,०००	१,१३०,०००
९	स्वास्थ्य	१५५	२,०००	३१०,०००
१०	अन्य	१,४४३	१,२००	१,७३१,६००
जम्मा		८,०००		१४,३१९,१००

सुधारका पक्षहरू:

- स्थलगत सर्वेक्षण (व्यवसायको विवरण संकलन गर्ने र दर्ता नभएकालाई करको दायरामा ल्याउन दर्ता गर्ने) कार्यमा वडा समिति समेतको सहभागिता गराई थप प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।
- नगरक्षेत्रमा रहेका सबै व्यवसायहरूको लगत स्थलगत रूपमा जाँच गरी वन्द भएका व्यवसायहरू छानविन गरी लगतवाट हटाई व्यवसायको विवरण अद्यावधिक गर्नेकार्य लाई नियमित गर्ने ।
- व्यवसाय संचालनमा कुनै कारणले लामो समयसम्म अवरोध भएमा (जस्तो वाटो निर्माण कार्य, १ महिना भन्दा बढी समय सम्म वन्द, हडताल) अवरोध भएको अवधिलाई हिसाव गरी सो अवधिमा सो क्षेत्रमा रहका सबैले व्यवसाय कर छुट पाउने गरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्ने ।
- व्यवसाय करको निर्धारण तथा असुलीमा उद्योग वाणिज्य संघ तथा अन्य व्यवसायीक संघ संस्थाहरूसंग समन्वय गर्ने कार्यलाई नियमितता दिने ।
- व्यवसाय कर संकलन कार्यविधि लाई प्राभकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

ड. जडीबुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

हालको अवस्था:

जडिबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु करको सन्दर्भमा नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा कर संकलनको प्रावधान राखी उक्त वस्तुहरूको परिमाण (के.जी.) का आधारमा तर उल्लेख गरिएको छ । हालसम्म उपमहानगरपालिकाले यो कर असुल गरेको छैन । चालु आ.व.का लागि दुई पटक सम्म ठेक्का (ठेक्का अंक न्यूनतम रु. १ करोड) आवहान गरेको भएता पनि ठेक्का आवदेन प्राप्त भएन । हालसम्म यो शिर्षकमा कुनै रकम संकलन भएको छैन । चालु आ.व.मा यस शिर्षकबाट रु. २५ लाख कर संकलन हुने अनुमान गरिएको छ । उपमहानगरपालिकामा चालु आ.व.का. फागुन मसान्तसम्म जम्मा २ वटा कवाडीकर संकलन गर्ने व्यवसायहरू दर्तामा आएका छन् ।

सम्भाव्यता: उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा जडीबुटी कर संकलन तथा विक्रीको सम्भावना रहेको छैन । कवाडी र जीवजन्तुकरको सन्दर्भमा निम्नानुसारको कर संकलन सम्भावना देखिन्छ :

तालिका १०: जडीबुटी, कवाडी, जीवजन्तु करको सम्भाव्यता विवरण

क.सं.	बस्तुहरू	व्यावसायिक संख्या	व्यावसायिक उपयोग प्रति व्यवसाय बाषिक (ट्रक)	करको दर	सम्भावित आय
क.	कवाडीजन्य वस्तुहरूको कारोवार गर्ने	५	२५०	५,०००	६,२५०,०००
ख.	जीवजन्तुको हाड, सिंग, खुर, प्वाँखको कारोवार गर्ने	२	४	१०,०००	८०,०००
	जम्मा	७	२९	१५,०००	६,३३०,०००

सुधारका पक्षहरू: कवाडी, जडीबुटी र जीवजन्तु कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- कवाडी, जडिबुटी र जीवजन्तुको कारोवार गर्ने व्यवसायीहरूको लगत तयार गर्ने ।
- कवाडी, जडिबुटी र जीवजन्तु विक्री गर्ने परिमाणको आधारमा (ट्रक, टिपर, भ्यान आदि) करको दर निर्धारण गरी असुल गर्ने ।

च. सवारी कर

हालको अवस्था: अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार सवारी कर प्रदेश र स्थानीय तहको दोहोरो अधिकार क्षेत्रभित्रको कर हो । उक्त ऐनले साना सवारी साधनहरूको (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इ-रिक्सा) को हकमा गाउँपालिका वा नगरपालिकाले करको दर निर्धारण तथा संकलन गरी आफ्नो कोषमा जम्मा गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ ।

उपमहानगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा साना सवारी साधनको वार्षिक कर तथा नविकरण दस्तुरको दर निर्धारण गरेको छ । चालु आ.व.मा रु. ५ लाख संकलन हुने अनुमान गरेता पनि आ.व. २०७५।७६ देखि हालसम्म रकम संकलन भएको छैन ।

हाल २ नं. प्रदेश सरकारले आर्थिक ऐनमा टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इ-रिक्साको दर्ता तथा नविकरण सम्बन्धी प्रावधान राखि वार्षिक करको दर समेत निर्धारण गरेको छ र सोही व्यवस्था यातयात कार्यलयले कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस सम्बन्धमा उपमहानगरपालिकाले यातायात कार्यालयसंग ५ पटक सम्म छलफल गरि निकासको उपाय खोजि गरिरहेको छ ।

उपमहानगरपालिकाले टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इ-रिक्साको दर्ता, संचालन तथा रुट सम्बन्धी प्रावधानलाई थप व्यवस्थित तथा प्रभावकारीताका लागि आवश्यक कार्यविधिको मस्यौदा तयार गरेको छ । आगामी आ.व. देखि सो कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याई यस प्रावधानलाई व्यवस्थित गर्ने कुरामा उपमहानगरपालिकाले जोड दिएको छ ।

सम्भाव्यता: उपमहानगरपालिकामा रहेको तथ्यांक अनुसार जम्मा ६४२ इ-रिक्साहरू नगरपालिकामा दर्ता भएका छन् । छलफलका क्रममा प्राप्त जानकारी अनुसार यस नगरक्षेत्रमा करिब १००० वटा टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इ-रिक्साहरू संचालनमा रहेको अनुमान छ । उल्लेखित अवस्था हेर्दा यस शिर्षक बाट अनुमानीत रु. २० लाख वार्षिक आय हुने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- साना सवारी साधनको दर्ता, नविकरण तथा नियमन गरि कर संकलन गर्ने अधिका स्थानीय तहको भएकाले सो को व्यवस्थाका बारेमा २ नं. प्रदेश सरकारलाई जानकारी गराउने ।
- २ नं. प्रदेश सरकार तथा मातहतको यातायात कार्यलयसंग आवश्यक समन्वय तथा छलफल गरि साना सवारी साधनको दर्ता विवरण अभिलेख प्राप्त गर्ने ।
- साना सवारी साधन दर्ता, संचालन तथा रुट निर्धारण सम्बन्धी कार्यविधि पास गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

छ) विज्ञापन कर

हालको अवस्था:

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार-प्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ। संघीय कानून अनुसार विज्ञापन करको दर निर्धारण तथा संकलन उपमहानगरपालिकाले गर्दछ र संकलित रकममध्ये ४० प्रतिशत प्रदेश सरकारलाई दिनु पर्दछ। यस सन्दर्भमा आर्थिक ऐनमा कर संकलनको प्रावधान राखि विज्ञापन सामाग्रीको आधारमा करको दर निर्धारण गरिएको छ।

उपमहानगरपालिकाले विज्ञापन करका लागि चालु आ.व.मा रु. ३० लाखमा ठेक्का कायम गरेको छ र उक्त ठेक्कामा आगामी आ.व.हरूमा क्रमशः १० प्रतिशतले बृद्धि हुदै जाने र ३ वर्ष सम्म कायम हुने प्रावधान राखिएको छ। उक्त व्यवस्था अनुशार ठेक्का कायम भएता पनि ठेकोदारले सोचे अनुरूप विज्ञापन कर असुली नभएको भन्दै ठेक्का रद्द गराई पाउँ भनि उपमहानगरपालिका समक्ष निवेदन पेश गरेको छ।

संभावना:

यस नगरक्षेत्रमा धार्मिक, साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय दृष्टिले नेपालकै महत्वपूर्ण क्षेत्र हो। यस क्षेत्रमा वर्षेनी लाखौं स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरू आउने गर्दछन्। जसका कारण नगरका मुख्य बजारक्षेत्रमा विज्ञापनका प्रसस्त सामाग्रीहरू देख्न सकिन्छ भने भविष्यमा विज्ञापन सामाग्रीको संख्या बढ्दै जाने अनुमान सहजै गर्न सकिन्छ। तत्काल विज्ञापन सामाग्री सम्बन्धी आवश्यक तथ्यांक नभएकाले हालको ठेक्काकै अवस्थालाई विचार गर्दा आगामी आ.व.मा रु. ३३ लाख संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ।

सुधारका पक्षहरू:

- ठेक्का बाट संकलित रकम विभाज्य कोषमा राखी ४० प्रतिशत प्रदेश र बाँकी ६० प्रतिशत मात्र स्थानीय संचितकोष मा ल्याउने गरि लेखांकन गर्ने।
- विज्ञापन करका सन्दर्भमा यथार्थ तथ्यांक संकलन गरि सम्भाव्यवता अध्ययन गर्ने।
- संकलित विवरण अनुसार विज्ञापन सामाग्रीहरूको किसिम अनुरूप करको दर निर्धारण गर्ने।
- न्यूनतम संकलन हुन सक्ने रकम यकिन गरी ठेक्का अंक निर्धारण गर्ने।

४.२.२ गैरकर राजस्व

क) बहाल बिटौरी शुल्क

हालको अवस्था: उपमहानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र आफूले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन पाउने कानुनी व्यवस्था रहेको छ। यस व्यवस्था अनुसार शुल्कको दर पसलको प्रकृतिको आधारमा मेला तथा पुर्णिमा, पेठिया र दैनिक फरक फरक गरि आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरेको छ।

उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा १० वटा हाटबजारहरू लाग्ने गरेका जसमध्ये एउटा (रामजानकी हाटबजार) उपमहानगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र रहेको र बाँकी ९ वटा गुठी संस्थानको स्वामित्वमा रहेको छ। विगत आ.व.हरूमा रामजानकी हाट बजारमा ठेक्का विधि मार्फत आम्वान गरिरहेको थियो। तर चालु आ.व.मा विगत आ.व.को आधारमा ठेक्का अंक निर्धारण गर २ पटक सम्म ठेक्का आव्हान गर्दा पनि ठेक्का कायम नभएको र अमानतबाट समेत संकलन नगरिएकाले यो शिर्षकमा कुनै आम्वानी हुन सकेको छैन। त्यसै गरि गुठी संस्थानको स्वामित्वमा रहेको जग्गामा लाग्ने हाट बजारको परिचालन समेत उपमहानगरपालिकाले गरि सो बापत संकलित

रकममो ४० प्रतिशत गुठी संस्थानलाई दिने व्यवस्थामा पहल भईरहेता पनि हाल सम्म कार्यान्वयन हुन सकेको छैन । गत आ.व.मा यस शीर्षकबाट जम्मा ८५ लाख संकलन भएको थियो भने चालु आ.व.का लागि ८० लाख संकलन हुने अनुमान रहेको छ ।

संभाव्यता: उपमहानगरपालिकामा बहाल विटौरी शुल्क संकलनको कूल आय सम्भाव्यता निम्न अनुसार अनुमान गरिएको छ ।

तालिका ११: बहाल विटौरी शुल्कको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	हाटबजार रहेको स्थान	औसत पसल संख्या	हाटबजार लाग्ने दिन	प्रति पसल शुल्कको औसत दर	आय सम्भाव्यता
१	राजजानकी हाटबजार पेठिया, वडा नं. ६ र ७ (हाट बजार)	२७५	२	१००	२,९७०,०००
२	राजजानकी हाटबजार पेठिया, वडा नं. ६ र ७ (वाँकी दिन)	१००	५	१००	२,७००,०००
३	अन्य घुम्ती पसलहरु तथा मेला	५००	७	५०	९,४५०,०००
४	गुठी संस्थानको जमिनमा लाग्ने हाटबजारको परिचालनबाट				५००,०००
जम्मा					१५,६२,०००

सुधारका पक्षहरू:

- नगर क्षेत्रमा हुने हाट बजारहरु तथा अन्य घुम्ती पसलहरुको स्थलगत अध्ययन गरि व्यवसायीहरुको लगत तयार गर्ने ।
- उक्त अध्ययनबाट प्राप्त नतिजा तथा आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरेको दरका आधारमा न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने ।
- ठेक्का नलागेको अवस्थामा अमानत बाट शुल्क संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

ख) सम्पत्ति बहाल

हालको अवस्था: उपमहानगरपालिकाको आफ्नो स्वामित्व रहेको सभा हल, एक्साभेटर, एउटा पोखरी तथा रेखदेखमा रहेका ३६ वटा पोखरी, गुठी संस्थानको स्वामित्वमा रहेको तर भोगचलन गर्ने सम्भौता (आम्दानीको ४० प्रतिशत गुठी संस्थानलाई दिने) भएका ५ वटा पोखरी समेत) परिचालन गरि आय आर्जन गरिरहेको छ । सभा हल र एक्साभेटरको दर आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरि सोही अनुरूप आय संकलन गरिरहेको छ ।

पोखरीको हकमा भने विगत आ.व.को ठेक्का कबुल अंकलाई न्यूनतम मान्ने भनी आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरेको छ । हाल माथि उल्लेखित पोखरीहरु अति क्रमण, छेउ छाउमा बन्दै गरेका सडक, पानीको सतहमा आएको कमिका कारण क्षेत्रफल केही खुम्चिन पुगेको छ । यसका कारण साविक कबुल अंकमा ठेक्का तय गर्दा ठेक्का नलागेका कारण स्थानीय राजस्व परामर्श समितिले आवश्यक स्थलगत अध्ययन तथा अनुगमन गरि न्यूनतम ठेक्का अंकमा आवश्यक संशोधन गरेको थियो । चालु आ.व.मा उक्त संसोधित अंक कार्यपालिका बाट स्विकृत भई सोही बमोजिम ठेक्का कायम भई रकम संकलन भईरहेको छ ।

गत आ.व.मा यस शीर्षकबाट ३० लाख आय हुने अनुमान गरेकोमा जम्मा रु. ११ लाख ५९ हजार मात्र संकलन भएको थियो । चालु आ.व.को फागुन मसान्त सम्म उपमहानगरको स्वामित्व र रेखदेखमा भएका २० वटा पोखरी

(५ वर्षका लागि रु. ३६,५४९,३९३ मा) र गुठी संस्थानको स्वामित्वमा भएका ५ वटा पोखरीहरु (५ वर्षका लागि रु. २८,०९०,९९९ मा) ठेक्का कायम भएको छ। यो अवधि सम्म उपमहानगरपालिकाले रु. ५९ लाख ४० हजार आय संकलन गरेको छ।

संभाव्यता: माथि उल्लेखित सम्पत्तिको परिचालन गर उपमहानगरपालिकाले देहायबमोजिम आय गर्ने संभावना देखिन्छ :

तालिका १२: सम्पत्ति बहाल आयको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	सम्पत्तिको विवरण	संख्या	औसत बहाल आय	आय सम्भाव्यता
१	ठेक्का कायम भएका पोखरीहरु (५ वर्षका लागि रु. ३६,५४९,३९३ मा)	२०	३६५,४९३	७,३०८,२६३
२	गुठी संस्थानको स्वामित्वमा भएका ठेक्का कायम भएका पोखरीहरु (५ वर्षका लागि रु. २८,०९०,९९९ मा) जसमध्ये ४० प्रतिशत आय गुठी संस्थानले प्राप्त गर्ने	५	६७२,२४३	३,३६१,२९३
३	ठेक्का कायम नभएका अन्य पोखरीहरु (गुठी संस्थानको समेत)	२०	१५०,०००	३,०००,०००
४	बैठक कक्ष (वार्षिक करिब २० दिन बहालमा जाने अनुमान)	१	दैनिक ५०००	१००,०००
५	एक्साभेटर (वर्षमा ६० दिन ८ घण्टाका दरले बहालमा जाने अनुमान)	२	प्रति घण्टा २५००	१,२००,०००
जम्मा				१४,९६९,४७६

सुधारका पक्षहरू:

उपमहानगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका, तथा रेखदेख र भोगचलनमा रहेका सम्पत्तिहरु (भवन, जग्गा तथा पोखरी) को हालको अवस्था देखिने गरी विवरण अद्यावधिक गर्ने।

- नगरपालिकाको स्वामित्व तथा उपभोगमा रहेका र आय आर्जन गर्न सकिने भवन, जग्गा तथा पोखरीहरुबाट राजस्व परिचालन गर्न आर्थिक ऐनमा प्रति इकाइका दरले न्यूनतम भाडा दर निर्धारण गर्ने।
- नगरक्षेत्र भित्र नगरपालिकाको रेखदेखमा रहेका पोखरीहरुको संरक्षण र परिचालनमा वडा कार्यालयहरुलाई संलग्न गराई आय ठेक्का लगाउने।

घ) अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री

घ.१ माटोजन्य वस्तु बिक्री

हालको अवस्था: स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन को दफा ६२ क ले नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, हुंगा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न सक्ने प्रावधान राखेको छ। यस उपमहानगरपालिकामा उल्लेखित सामग्री मध्ये माटो खनन तथा बिक्रीको सम्भावना मात्र रहेको छ।

संभाव्यता (माटो बिक्री): नगरक्षेत्रमा हुने माटो खनन तथा बिक्री सम्बन्धमा उपमहानगरपालिकाले हालसम्म कुनै कार्य नगरेकाले यस सम्बन्धी तथ्यांक तथा कुनै जानाकारी उपलब्ध छैन। छलफलका क्रममा प्राप्त जानकारी अनुसार नगरक्षेत्रमा वार्षिक करिब ३०० ट्रयाक्टर माटो खनन भई बिक्री हुने गरेको अनुमान छ। उक्त खननमा प्रति ट्रयाक्टर रु १०० औसतमा राजस्व संकलन गर्दा कूल आय सम्भाव्यता रु ३,००,००० हुने देखिन्छ।

सुधारका पक्षहरूः

- सार्वजनिक तथा निजी जग्गाको माटोजन्य पदार्थको विक्री दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने ।
- सार्वजनिक तथा निजी जग्गाको माटोजन्य पदार्थहरूको उत्खनन तथा विक्री गर्ने कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।

घ.२ फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क

हालको अवस्था: नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाइ, ढल निकासजस्ता सेवा निर्माण, सञ्चालन वा व्यवस्थापन गरेको अवस्थामा सेवा शुल्क लिन सकिने कानुनी व्यवस्था छ । उपमहानगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा नगरका होटल, उद्योग, धर्मशाला, अस्पताल, नर्सिङहोम र वित्तीय संघसंस्थाहरूलाई सरसफाइ शुल्कको मासिक दररेट निर्धारण गरेको छ । यस शीर्षकमा उपमहानगरपालिकाले गत आ.व. २०७६।७७ मा २ लाख ३० हजार ५ सय संकलन भएको छ भने चालु आ.व.मा ३ लाख ५० हजार संकलन हुने अनुमान गरेको छ ।

सम्भाव्यता: उपमहानगरपालिकामा सरसफाइ सेवा शुल्कमा दायरामा आएका होटल, उद्योग, धर्मशाला, अस्पताल, नर्सिङहोम र वित्तीय संघसंस्थाको संख्या करिब १,९०० रहेको छ । उपमहानगरपालिकाको करको दर अनुसार मासिक औसत रु ४०० शुल्क भएमा वार्षिक आय सम्भाव्यता रु ९१,२०,००० हुने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरूः

- फोहर व्यवस्थापनको लागि ल्याण्डफिल साइटको निर्माण गरी घरदैलोवाट निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा फोहरमैला संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने तथा सो वापत शुल्को दर निर्धारण गर्ने ।

ड) पार्किङ्ग शुल्क

हालको अवस्था: उपमहानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराएवापत पार्किङ्ग शुल्क लगाउन सक्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ । उपमहानगरपालिकाले सञ्चालनमा ल्याएको वस विसौनी र उपमहानगरपालिकाले तोकेको अन्य सडकको दायाँवायाँ क्षेत्रमा पार्किङ्ग शुल्क लिन गरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिएको छ । नगरमा भएको वस विसौनी नगरपालिकाको स्वामित्वमा छैन भने अन्य क्षेत्रमा पार्किङ्ग शुल्क लागू गरिएको छैन । उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा रहेको वसपार्क माँ जानकी जनकपुरधाम यातायात प्रा. लि. ले गुठीको जग्गा लिजमा लिई सञ्चालन गरेको छ । चहालसम्म उपमहानगरपालिकाले यस शीर्षकवाट कुनै आय संकलन गरेको छैन भने चालु आ.व.का लागि १ लाख संकलन हुने अनुमान गरेको छ । चालु आ.व.मा नगरपालिकाले पार्किङ्गका स्थल पहिचान गरि पार्किङ्ग क्षेत्र तोक्ने प्रयास गरिरहेको देखिन्छ ।

सम्भाव्यता : उपमहानगर क्षेत्रमा साना ठुला गरि दैनिक करिब ५०० सवारी पार्किङ्ग हुने अनुमान गरिएको छ । यस हिसावले उपमहानगरपालिकाले प्रति सवारी औसत रु २० शुल्क लिएमा पार्किङ्ग शुल्क वापत करिब रु ३६,००,००० संकलन हुने अनुमान छ ।

सुधारका पक्षहरूः

- नगरक्षेत्र भित्र स्थान पहिचान गरी सुविधा सहितको पार्किङ्ग स्थल तोकी तथा पार्किङ्ग शुल्क संकलन गर्ने र तोकिएको स्थान बाहेक अन्य स्थानमा पार्किङ्ग निषेध गर्ने ।

५. राजस्व सुधार कार्ययोजना

उपमहानगरपालिकाले राजस्व प्रणालीमा सुधार गर्नका लागि गत आ.व. २०७६/०७७ मा मुख्य सरोकारपक्षहरूको सहभागितामूलक विधिबाट राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरि कार्यान्वयन गरिरहेको छ । यसैक्रममा सुदृढ परियोजनाको दास्रो वर्षको कार्यक्रम अन्तर्गत उक्त परियोजनाका सहजकर्ता द्वारा उक्त राजस्व सुधार कार्ययोजना पुनरावलोकन गरि आवश्यक परिमार्जन (थप तथ्यांक तथा सूचनाहरूको विश्लेषण तथा हाल कार्ययोजनाको कार्यान्वयन अवस्थाका आधारमा) सहित अद्यावधिक गरिएको छ । उक्त कार्ययोजनामामा समावेश भएका कृयाकलापहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको विश्लेषण **अनुसूची १** मा उल्लेख गरिएको छ ।

कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूलाई निम्न तीन क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ :

- क. कर राजस्व सुधार योजना,
- ख. गैरकर राजस्व सुधार योजना र
- ग. राजस्व प्रशासन सुधार योजना ।

तालिका १३: अद्यावधिक राजस्व सुधार कार्ययोजना

(पहिलो पटक तयारी मिति: २८ पौष, २०७६ / परिमार्जन सहित अद्यावधिक मिति: ११ चैत्र, २०७७)

क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी		समयावधि		
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७८/७९
(क) कर राजस्व					
सम्पत्ति कर					
- सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधिले प्रावधान गरेका व्यवस्थाहरू कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा वडा कार्यालय		२०७८ श्रावण देखी	
- सम्पत्ति करको लागि संरचनाको मूल्यांकन दर समयानुकूल हुने गरी परिमार्जन गर्ने तथा सम्पत्ति करको दर तथा जरिवाना दरलाई परिमार्जन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा प्राविधिक शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- सम्पत्ति कर लाग्ने आधार घर र सो घरले चर्चेको जग्गाको मात्र हुने आर्थिक ऐनलाई परिमार्जन गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- घर र घरले चर्चेको जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लगाउने व्यवस्थाको लागि सफ्टवेयर प्रणालीमा सुधार गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
भूमिकर (मालपोत)					
- भूमि कर र मालपोतको दर निर्धारण प्रगतिशील करको सिद्धान्त (बढी जग्गा हुनेलाई बढी दर र कम जग्गा हुनेलाई कम दर) को आधारमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- गुठी संस्थानको स्वामित्व भएका जग्गाको भूमि कर (मालपोत) समेत नगरपालिकाले संकलन गर्ने र प्रशासनिक खर्च कट्टा गरि संकलीत रकम एमुष्ठ गुठी संस्थान लाई बुझाउन सकिने प्रावधान गर्नका लागि आवश्यक समन्वय र छलफल गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत नगर प्रमुख	२०७८ असार भित्र		
घरजग्गा बहाल कर					

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
<ul style="list-style-type: none"> - बहाल करको लागि न्यूनतम बहाल दर (बजार मूल्यको आधारमा संरचनाको किसिमलाई समेत समावेश गरी क्षेत्रफल समेतको आधार लिने) मा पुनरावलोकन गरि परिमार्जन गर्ने । - बहाल करको दरलाई प्रगतिशील बनाउने (धेरै बहाल रकम आयआर्जन हुने करदातासँग अधिक दरमा र कम बहाल आय आर्जन गर्ने करदातासँग कम दरमा) । 	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
<ul style="list-style-type: none"> - बहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याउने । 	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा, वडा कार्यालय		२०७८ श्रावण देखि	
<ul style="list-style-type: none"> - घरजग्गा बहाल कर र सम्पत्ति करलाई एक आपसमा आबद्ध गरी कर निर्धारणको अग्रिम सूचना (विलिङ्ग) पठाउने गरी कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीमा सुधार गर्ने । 	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा		२०७८ माघ देखि	
<ul style="list-style-type: none"> - बहाल कर सम्बन्धी व्यवस्थाहरुको सूचना मूलक सामग्री तयार गरी प्रचार प्रसार गर्ने । 	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा	नियमित	नियमित	नियमित
व्यवसाय कर					
<ul style="list-style-type: none"> - स्थलगत सर्वेक्षण (व्यवसायको विवरण संकलन गर्ने र दर्ता नभएकालाई करको दायरामा ल्याउन दर्ता गर्ने) कार्यमा वडा समिति समेतको सहभागिता गराई थप प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने । 	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालय	२०७८ ज्येष्ठ	२०७८ पौष	२०७९ पौष
<ul style="list-style-type: none"> - नगरक्षेत्रमा रहेका व्यवसायहरुको लगत स्थलगत रूपमा जाँच गरी बन्द भएका व्यवसायहरु छानविन गरी लगतबाट हटाई व्यवसायको विवरण अद्यावधिक गर्ने । 	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा, वडा कार्यालय		२०७८ मंसिर भित्र	

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
- व्यवसाय संचालनमा कुनै कारणले लामो समयसम्म अवरोध भएमा (जस्तो वाटो निर्माण कार्य, १ महिना भन्दा बढी समय सम्म बन्द, हडताल) अवरोध भएको अवधिलाई हिसाव गरी सो अवधिमा सो क्षेत्रमा रहका सबैले व्यवसाय कर छुट पाउने गरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- व्यवसाय करको निर्धारण तथा असुलीमा उद्योग वाणिज्य संघ तथा अन्य व्यवसायीक संघ संस्थाहरूसंग समन्वय गर्ने संयन्त्रको निर्माण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र	२०७९ असार भित्र	२०८० असार भित्र
- व्यवसाय कर संकलन कार्यविधि लाई प्राभकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा राजस्व शाखा	२०७७ वैशाख देखि		
कवाडी तथा जीवजन्तु कर					
- कवाडी तथा जीवजन्तुको कारोवार गर्ने व्यवसायीहरुको लगत तयार गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालय	२०७८ भाद्र भित्र		
- व्यवसायीहरुबाट कारोवारको हुवानी गर्ने सवरीको ट्रिपको आधारमा (ट्रक, टिपर, भ्यान आदि) करको दर निर्धारण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
साना सवारी साधन कर					
- साना सवारी साधनको दर्ता, नबिकरण तथा नियमन गरि कर संकलन गर्ने अधिका स्थानीय तहको भएकाले सो को व्यवस्थाका बारेमा २ नं. प्रदेश सरकारलाई जानाकारी गराउने	राजस्व शाखा	नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- २ नं. प्रदेश सरकार तथा मातहतको यातायात कार्यलयसंग आवश्यक समन्वय तथा छलफल गरि साना सवारी साधनको दर्ता विवरण अभिलेख प्राप्त गर्ने ।	राजस्व शाखा	नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७८ पौष भित्र		

क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी		समयावधि		
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
- टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इ रिक्सा दर्ता, संचालन तथा रुट निर्धारण सम्बन्धी कार्यविधि पास गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
विज्ञापन कर					
- विज्ञापन करका सन्दर्भमा यथार्थ तथ्यांक संकलन गरि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा		२०७८ भाद्र भित्र	
- विज्ञापन सामाग्रीहरूको किसिम अनुरूप करको दर निर्धारण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
(ख) गैर कर राजस्व					
बहाल विटौरी शुल्क					
- नगर क्षेत्रमा हुने हाट बजारहरू तथा अन्य घुम्ती पसलहरूको स्थलगत अध्ययन गरि व्यवसायीहरूको लगत तयार गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- उक्त अध्ययनबाट प्राप्त नतिजा तथा आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरेको दरका आधारमा न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
सम्पत्ति परिचालन					
- नगरपालिकाको स्वामित्व तथा भोगचालनमा रहेका परिचालन गरि आय गर्न सकिने सम्पत्ति तथा गुठी संस्थानको स्वामित्वमा भई नगरपालिकालाई भोगचालन गर्न हस्तान्तरण गरिएका सम्पत्तिहरूको प्रति इकाई न्यूनतम भाडा दर निर्धारण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, गुठी संस्थान, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
- नगरक्षेत्र भित्र नगरपालिकाको रेखदेखमा रहेका पोखरीहरुको संरक्षण र परिचानमा वडा कार्यालयहरुलाई संलग्न गराई आय ठेक्का लगाउने ।	सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण तथा परिचालन शाखा र राजस्व शाखा	सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण तथा परिचालन शाखा, वडा कार्यालय र राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र	२०७९ असार भित्र	२०८० असार भित्र
पार्किङ्ग शुल्क					
- नगरक्षेत्र भित्र स्थान पहिचान गरी सुविधा सहितको पार्किङ्ग स्थल तोकी तथा पार्किङ्ग शुल्क संकलन गर्ने र तोकिएको स्थान बाहेक अन्य स्थानमा पार्किङ्ग निषेध गर्ने ।	प्राविधिक शाखा	प्राविधिक शाखा, राजस्व शाखा		२०७८ आश्विन भित्र	
बिक्री तथा सेवा शुल्क					
- सार्वजनिक तथा निजी जग्गाको माटोजन्य पदार्थको बिक्री दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- सार्वजनिक तथा निजी जग्गाको माटो जन्य पदार्थहरुको खनन तथा बिक्री गर्ने कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा		२०७८ आश्विन भित्र	
- निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा सार्वजनिक शौचालय, फोहरमैला व्यवस्थापन, पार्क, वसपार्क र पशुवधशाला जस्ता पूर्वाधार निर्माण गरि सेवा प्रभाव संगै आय आर्जन हुने पूर्वाधार निर्माणका लागि आवश्यक सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	भौतिक पूर्वाधार शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा, पूर्वाधार विकास महाशाखा		२०७८ पौष भित्र	
(ग) राजस्व प्रशासन सुधार					
- प्रत्येक वडावाट राजस्व संकलनकोलागि आवश्यक कर्मचारी तथा भौतिक साधनको व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा र वडा कार्यालय	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजस्व शाखा		२०७८ पौष भित्र	

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
- राजस्व प्रशासनको आवश्यकतालाई पुरा गर्ने गरी कम्प्युटर सफ्टवेयरको परिमार्जन वा नयाँ सफ्टवेयर स्थापना गर्ने ।	राजस्व तथा सूचना प्रविधि शाखा	राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र		
- वडा मा कम्प्युटर प्रिन्टर को व्यवस्था गरि कर्मचारी थप गर्ने र तालिमको व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा र वडा कार्यालय	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजस्व शाखा		२०७८ पौष सम्म	
- केन्द्रीय अभिलेखसंग आवद्ध गरी वडाबाट अनलाईन मार्फत राजस्व संकलन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा सूचना प्रविधि शाखा	सूचना प्रविधि शाखा			२०७९ श्रावण देखि
- करदाताहरुलाई निजले तिर्नुपर्ने कर रकमबारे अग्रिम जानकारी गराउने पद्धतिको स्थापना गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा सूचना प्रविधि शाखा	राजस्व शाखा			२०७९ श्रावण देखि
- आर्थिक ऐनको मस्यौदा गर्दा करदाता प्रतिनिधिहरुको राय सुभाष संकलन गरी तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति	२०७८ असार भित्र	२०७९ असार भित्र	२०८० असार भित्र
- आर्थिक ऐनका व्यवस्थाहरु कार्यान्वयन गर्न कार्यविधिहरु तर्जुमा गरी सर्वसाधारणहरुलाई सूचना प्रवाह गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा		२०७८ श्रावण	२०७९ श्रावण
- राजस्व संकलनमा काम गर्ने कर्मचारीहरुलाई राजस्व प्रशासन सम्बन्धी तालिम तथा अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।	राजस्व शाखा	मानव संसाधन विकास शाखा		२०७८ भाद्र	२०७९ भाद्र
- राजस्व संकलन कार्यको अनुगमन तथा राजस्व परीक्षणको लागि राजस्व परामर्श समिति तथा आन्तरिक लेखा परीक्षण शाखाको क्षमता विकास तालिम सञ्चालन गर्ने ।	राजस्व परामर्श समिति	नगर कार्यपालिका		२०७८ पौष भित्र	
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको अवस्थामा मूल्यांकन गरी वार्षिक अद्यावधिक गरि सो को आधारमा राजस्व प्रक्षेपण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर कार्यपालिका	२०७८ असार भित्र	२०७९ असार भित्र	२०८० असार भित्र
सार्वजनिक निजी साभेदारी					

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि		
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
<p>- निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा सेवा उपलब्ध गराउन विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा सहभागिताको लागि प्रक्रिया शुरु गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • सार्वजनिक शौचालय निर्माण सञ्चालन • घरदैलोवाट फोहरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन • बसपार्क निर्माण तथा सञ्चालन • पशुवधशाला निर्माण तथा सञ्चालन 	प्राविधिक शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर कार्यपालिका तथा राजस्व शाखा	२०७८ असार भित्र (फोहरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि अध्ययन)	२०७९ असार भित्र	

६. आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि उपमहानगरपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ। महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयले निर्दिष्ट गरेको “एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४” मा स्थानीय तहको लागि व्यवस्था गरिएको राजस्व शीर्षक र कोड सहित आय प्रक्षेपण गरिएको छ। नगरपालिकाको राजस्व अधिकार, आय संकलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात आय संकलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यस प्रक्षेपणले उपमहानगरपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ।

६.१ आय प्रक्षेपणको आधार

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व. ०७८।७९ देखि ०८०।८१) को लागि आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यो आय अनुमान राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलापहरूको आधारमा गरिएको हो। आय प्रक्षेपण गर्दा भविष्यमा आयका आधारको दायरा तथा दर बढ्न गई सोबाट हुन सक्ने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ। त्यसैगरी केही शीर्षकहरूको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय संकलनको वृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरूलाई शीर्षकगत रूपमा तल व्याख्या गरिएको छ।

तालिका १४: आगामी आ.व.हका लागि राजस्व प्रक्षेपणका आधारह (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	शीर्षक	कुल सम्भाव्य आय	आगामी आ.व.को लागि प्रक्षेपण	
			प्रक्षेपणको आधार	०७८/७९ प्रक्षेपण
क.१	आन्तरिक स्रोत	३०१,५३६		१३९,८९८
११३१३	एकीकृत सम्पत्ति कर (सम्पत्ति कर)	११०,७००	कुल सम्भावनाको ३० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने	३३,२१०
११३१४	भूमि कर/मालपोत	९,६१९	कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने	६,७३३
११३२१	घर बहाल कर	११४,९१९	कुल सम्भावनाको २५ प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने	२८,७३०
११३२२	बहाल विटौरी कर (शुल्क)	१५,६२०	कुल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	९,३७२
११४५१	सवारी साधन कर (टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, इरिक्सा)	२,०००	कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने	१,८००
११६३२	आखेटोपहारमा लाग्ने कर (कवाडी र जिवजन्तु कर)	६,३३०	कुल सम्भावनाको ४० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने	२,५३२
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय (पोखरी, यन्त्र र अन्य भाडा)	१४,९६९	कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	११,९७५
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम		पुराना मालसामानहरूको लिलाम बिक्रीबाट वार्षिक २ लाख आय हुने अनुमान।	२००
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम (फाराम, पुस्तक, नक्सा आदि)		फाराम, पुस्तक, नक्सा जस्ता सामग्रीहरूको बिक्री वार्षिक रु २ लाख संकलन हुने अनुमान	२००
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री (फोहरमैला सहित)	९,४२०	- आय ठेक्का मार्फत माटो बिक्रीको रकम संकलन गर्ने गरी आ.व. २०७७।७८ मा कूल सम्भाव्यता ३	६४०

राजस्व संकेत	शीर्षक	कुल सम्भाव्य आय	आगामी आ.व.को लागि प्रक्षेपण	
			प्रक्षेपणको आधार	०७८/७९ प्रक्षेपण
			लाखको ८० प्रतिशत र त्यसपछि क्रमश ५ प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान - फोहरमैला व्यवस्था शुल्कवाट आगामी आ.व.मा ४ लाख, आ.व. २०७९।८० मा सार्वजनिक निजी साभेदारी मार्फत संकलन गर्ने गरी सम्भाव्यताको रु ९९ लाख २० हजारको ६० प्रतिशत र त्यसपछि क्रमश ५ प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान	
१४२२१	न्यायिक दस्तुर		एकमुष्ट वार्षिक रु १ लाख अनुमान	१००
१४२२४	परिक्षा शुल्क		एकमुष्ट वार्षिक रु १ लाख अनुमान	१००
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	३,६००	आगामी आ.व.मा ठेक्का मार्फत एकमुष्ट २ लाख र आ.व. २०७९।८० मा कुल सम्भावनाको ४० प्रतिशत र त्यसपछि क्रमश १० प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान	२००
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	१३१३	अघिल्लो तीन आ.व.को यथार्थ संकलनको आधारमा औसत वार्षिक वृद्धि दर १३.९३ प्रतिशत रहेको र सोही दरमा बढ्दै जाने अनुमान	१५,२३१
१४२४३	सिफारिश दस्तुर (प्रमाणित समेत)	८।८६	अघिल्लो तीन आ.व.को यथार्थ संकलनको आधारमा औसत वार्षिक वृद्धि दर ८.८६ प्रतिशत रहेको र सोही दरमा बढ्दै जाने अनुमान	११,१९६
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर		एकमुष्ट वार्षिक रु ३ लाख अनुमान (चालु आ.व.मा चेत्र बाट मात्र संकलन गर्न थालिएको र विलम्ब शुल्क ५० वाट बढाई २०० पुगेकाले)	३००
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर		एकमुष्ट वार्षिक रु २ लाख ५० हजार अनुमान	२५०
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, कान्जी हाउस, नक्कल, अनुमति, इजाजत)	१७६९	अघिल्लो तीन आ.व.को यथार्थ संकलनको आधारमा औसत वार्षिक वृद्धि दर १७.६९ प्रतिशत रहेको र सोही दरमा बढ्दै जाने अनुमान	९,३२४
१४२५४	रेडियो एफ एम संचालन दस्तुर		एकमुष्ट वार्षिक रु २ लाख अनुमान	२००
१४३११	न्यायीक दण्ड, जरिवाना र जफत		एकमुष्ट वार्षिक रु १ लाख अनुमान	१००
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत		गत आ.व.मा प्राप्त आयमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान	१,१५६
१४५२९	अन्य राजस्व		एकमुष्ट वार्षिक रु २ लाख अनुमान	२००
१४६११	व्यवसाय कर	१४,३१९	कुल सम्भावनाको ४० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	५,७२८
१५१११	बेरुजु		एकमुष्ट वार्षिक रु २ लाख २० हजार लाख अनुमान	२२०
१५११२	निकास फिर्ता		एकमुष्ट वार्षिक रु १ लाख अनुमान	१००
१५११३	अनुदान फिर्ता		एकमुष्ट वार्षिक रु १ लाख अनुमान	१००

राजस्व संकेत	शीर्षक	कुल सम्भाव्य आय	आगामी आ.व.को लागि प्रक्षेपण	
			प्रक्षेपणको आधार	०७८/७९ प्रक्षेपण
क.२	राजस्व बाँडफाट	३३,००		२१३,४४०
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर		आगामी आ.व.मा ३ करोड ५० लाख प्राप्त हुने र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान	३५,०००
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर		संघीय सरकारबाट प्राप्त बाँडफाँडको अनुमानित विवरण र क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान	१६६,३१४
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क			
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्तसवारी साधन कर		आगामी आ.व.मा १ करोड प्राप्त हुने र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान	१०,०००
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर		आगामी आ.व.मा १ लाख ५ हजार प्राप्त हुने र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान	१०५
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	३,३००	चालु आ.व.को कुल सम्भाव्यताको ६० प्रतिशत र त्यसपछि १० प्रतिशत ले बढ्दै जाने	१,९८०
१४१५३	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने वन रोयल्टी		राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगबाट आगामी आ.व.का लागि रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धी गरेको सिफारिशका आधारमा र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने	४१
क.३	अनुदान			१,०३०,५२६
	संघीय सरकार			९५८,३१९
१३३११	समानिकरण अनुदान		आगामी आ.व.का लागि संघीय बजेट अनुशार वित्तिय हस्तान्तरण र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने	३६०,२००
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु			४९५,२००
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत			३१,८००
१३३१४	विशेष अनुदान चालु			२०,८००
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत		आ.व. २०८०/८१ मा १ करोड प्राप्त हुने अनुमान र अर्को आ.व.मा ५ प्रतिशले बढ्ने	०
१३३१८	अन्य अनुदान चालु		आगामी आ.व.को लागि रु २ करोड प्राप्त हुने र क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान (नोट यस शिर्षकमा सामाजिक सुरक्षा बापतको रकम समावेश गरिएको छैन)	२०,०००
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत (पूर्वाधार विकास कार्यक्रम, प्रधानमन्त्री रोजगार आदि परियोजना)		चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशत ले बढ्दै जाने	३०,३१९
	प्रदेश सरकार	०	०	६५,६०७
१३३११	समानिकरण अनुदान		चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशत ले बढ्दै जाने	११,४४४
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु		आगामी आ.व.मा एकमुष्ट १ करोड प्राप्त हुने र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान	१००००
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत		चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशत ले बढ्दै जाने	२३,१५३
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत		चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशत ले बढ्दै जाने	१४,०६५
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत		चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशत ले बढ्दै जाने	६,९४६

राजस्व संकेत	शीर्षक	कुल सम्भाव्य आय	आगामी आ.व.को लागि प्रक्षेपण	
			प्रक्षेपणको आधार	०७८/७९ प्रक्षेपण
	अन्य आन्तरिक अनुदान	०	०	६,६००
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान (सडक बोर्ड, नगर विकास कोष आदि)		आगामी आ.व.मा ५५ लाख प्राप्त हुने र त्यसपछि वार्षिक ५ प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान	५५००
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान (लागत सहभागिता)		आगामी आ.व.मा ११ लाख प्राप्त हुने र त्यसपछि वार्षिक ५ प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान	११००

६.२ तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १५: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	शीर्षक	यथार्थ	अनुमान	प्रक्षेपण		
		आ.ब. २०७६/७७	आ.ब. २०७७/७८	आ.ब. २०७८/७९	आ.ब. २०७९/८०	आ.ब. २०८०/८१
क.	राजस्व तथा अनुदान	१,४६६,२४२	१,५५२,१७९	१,३८३,८६३	१,४८४,४४२	१,५८१,८१४
क.१	आन्तरिक स्रोत	८५,४४०	९७,३३०	१३९,८९८	१६८,१७९	१९९,६२९
११३१३	एकीकृत सम्पत्ति कर (सम्पत्ति कर)	२१,४०५	२०,०००	३३,२१०	३८,१९२	४३,९२०
११३१४	भूमि कर/मालपोत	४८८५	५,०००	६,७३३	७,०७०	७,४२३
११३२१	घर बहाल कर	१६,४२५	८,०००	२८,७३०	३४,४७६	४१,३७१
११३२२	बहाल विटौरी कर (शुल्क)	८,५००	८,०००	९,३७२	१०,३०९	११,३४०
११४५१	सवारी साधन कर (टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, इरिक्सा)	०	५००	१,८००	१,८९०	१,९८५
११६३२	आखेटोपहारमा लाग्ने कर (कवाडी र जिवजन्तु कर)	०	२,५००	२,५३२	२,९१२	३,३४९
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	१,१५९	६,०००	११,९७५	१३,१७३	१४,४९०
१४१९१	पर्यटन शुल्क	०	१०	०	०	०
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम	०	२००	२००	२००	२००
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	१०	२००	२००	२००	२००
१४२१८	विद्युत् सेवा शुल्क	०	५,०००	०	०	०
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	२३१	३५०	६४०	६,१४४	११,९२३
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	०	१००	१००	१००	१००
१४२२४	परिक्षा शुल्क	०	१००	१००	१००	१००
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	१००	२००	१,४४०	१,५८४
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	११,७३४	१५,५००	१५,२३१	१९,७७०	२५,६६१

राजस्व संकेत	शीर्षक	यथार्थ	अनुमान	प्रक्षेपण		
		आ.ब. २०७६/७७	आ.ब. २०७७/७८	आ.ब. २०७८/७९	आ.ब. २०७९/८०	आ.ब. २०८०/८१
१४२४३	सिफारिश दस्तुर (प्रमाणित समेत)	९,४४८	१०,०००	११,१९६	१२,१८८	१३,२६८
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	०	१००	३००	३००	३००
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	२००	२५०	२५०	२५०	२५०
१४२४९	अन्य दस्तुर	६,७३२	३००	९,३२४	१०,९७४	१२,९१५
१४२५४	रेडियो एफ एम संचालन दस्तुर	०	१००	२००	२००	२००
१४२६५	अन्य क्षेत्रको आय	०	१००	०	०	०
१४३११	न्यायीक दण्ड, जरिवाना र जफत	५	१००	१००	१००	१००
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१,०५१	१,०००	१,१५६	१,२७२	१,३९९
१४३१३	धरौटी सदरस्याहा	०	६००	०	०	०
१४५२९	अन्य राजस्व	५	१०,०००	२००	२००	२००
१४६११	व्यवसाय कर	२,९९८	३,०००	५,७२८	६,३००	६,९३०
१५१११	बेरुजु	६५२	२२०	२२०	२२०	२२०
१५११२	निकासी फिर्ता	०	०	१००	१००	१००
१५११३	अनुदान फिर्ता	०	०	१००	१००	१००
क.२	राजस्व बाँडफाट	२४६,२४४	२९२,६३८	२९३,४४०	२२४,२११	२३५,५३०
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	०	१००,०००	३५,०००	३६,७५०	३८,५८८
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	२३७,७०३	१६५,१५२	१६६,३१४	१७४,६३०	१८३,३६१
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क					
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्तसवारी साधन कर	६,९९१	२४,३७६	१०,०००	१०,५००	११,०२५
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	११०	१०५	११०	११६
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	१,५५०	३,०००	१,९८०	२,१७८	२,३९६
१४१५३	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने वन रोयल्टी			४१	४३	४५
क.३	अनुदान	१,१३४,५५८	१,१६२,२११	१,०३०,५२६	१,०९२,०५२	१,१४६,६५५
	संघीय सरकार	१,१२३,४५७	१,१०९,२५२	९५८,३१९	१,०१६,२३५	१,०६७,०४६
१३३११	समानिकरण अनुदान	३४९,६००	३३८,४००	३६०,२००	३७८,२१०	३९७,१२१
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	५०३,८१४	५२८,५००	४९५,२००	५१९,९६०	५४५,९५८
१३३१३	शसर्त अनुदान पूँजीगत			३१,८००	३३,३९०	३५,०६०
१३३१४	विशेष अनुदान चालु			२०,८००	२१,८४०	२२,९३२
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत			०	०	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु			०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत			०	१०,०००	१०,५००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (आगामी आ.व.हरुको प्रक्षेपणमा सामाजिक सुरक्षा बापतको रकम उल्लेख नगरिएको)	२३२,८८१	२१३,४७७	२०,०००	२१,०००	२२,०५०

राजस्व संकेत	शीर्षक	यथार्थ	अनुमान	प्रक्षेपण		
		आ.ब. २०७६/७७	आ.ब. २०७७/७८	आ.ब. २०७८/७९	आ.ब. २०७९/८०	आ.ब. २०८०/८१
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत (पूर्वाधार विकास कार्यक्रम, प्रधानमन्त्री रोजगार आदि परियोजना)	३७,१६२	२८,८७५	३०,३१९	३१,८३५	३३,४२६
	प्रदेश सरकार	०	५२,९५९	६५,६०७	६८,८८७	७२,३३२
१३३११	समानीकरण अनुदान	०	१०,८९९	११,४४४	१२,०१६	१२,६१७
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	०	०	१०,०००	१०,५००	११,०२५
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	०	२२,०५०	२३,१५३	२४,३१०	२५,५२६
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	१३,३९५	१४,०६५	१४,७६८	१५,५०६
१३३१७	समपूरक अनुदान पूँजीगत		६,६१५	६,९४६	७,२९३	७,६५८
	अन्य आन्तरिक अनुदान	११,१०१	०	६,६००	६,९३०	७,२७७
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	१९४९	०	५,५००	५,७७५	६,०६४
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	९१५२	०	१,१००	१,१५५	१,२१३
ख.	वित्तीय सम्पत्ति तथा दायित्व	५६,८५१	१००,३९३	०	०	०
३२१२२	बैंक मौज्जात	०	१००,३९३			
३३१८२	तिर्नु पर्ने अन्य खाताहरु	३५०२२	०			
३३१८३	धरौटी रकम प्राप्ती	२१८२९	०			
	जम्मा राजस्व, अनुदान, सम्पत्ति तथा दायित्व	१,५२३,०९३	१,६५२,५७२	१,३८३,८६३	१,४८४,४४२	१,५८१,८१४

७. निष्कर्ष तथा सुभावहरु

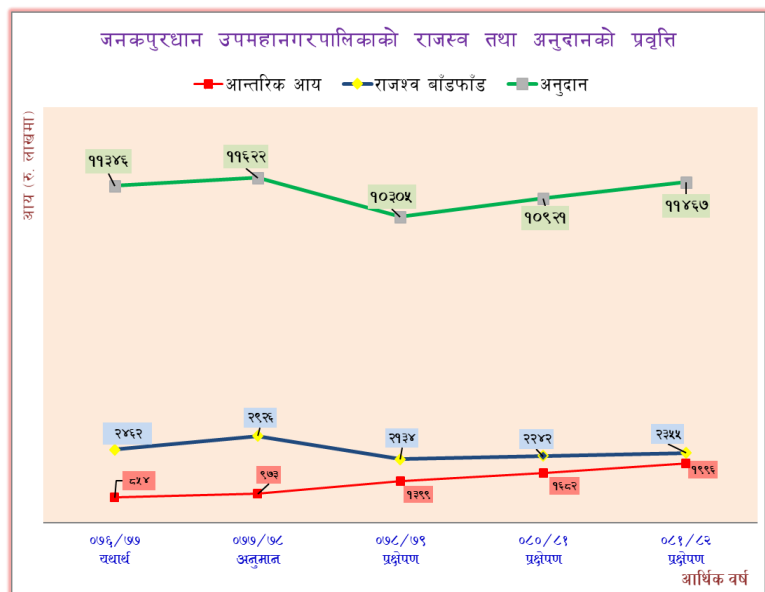
७.१ उपमहानगरपालिकाको आय संरचना संक्षेपमा

संकलित तथ्यांक, सूचनाको विश्लेषण तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनामा निर्दिष्ट गरिएको कृयाकलापहरुको कार्यान्वयन हुने मान्यता र त्यसको नतिजा समेतलाई मध्येनजर गरी उपमहानगरपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको हो । सारांशमा गत आ.व.को यथार्थ आय, चालु आ.व.को अनुमान र आगामी तीन आ.व.हरुमा हुने आय संरचनालाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १६: प्रक्षेपित आय संरचना (राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको आधारमा) (रु हजारमा)

क्र. सं.	राजश्व शिर्षक	यथार्थ	अनुमान	प्रक्षेपण		
		०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९	०७९/८०	०८०/८१
क.	आन्तरिक आय	८५,४४०	९७,३३०	१३९,८९८	१६८,१७९	१९९,६२९
ख.	राजश्व बाँडफाँड					
	संघीय सरकार	२३७,७०३	१६५,१५२	१६६,३५५	१७४,६७३	१८३,४०६
	प्रदेश सरकार	८,५४१	१२७,४८६	४७,०८५	४९,५३८	५२,१२४
ग.	अनुदान					
	संघीय सरकार	१,१२३,४५७	१,१०९,२५२	९५८,३१९	१,०१६,२३५	१,०६७,०४६
	प्रदेश सरकार	०	५२,९५९	६५,६०७	६८,८८७	७२,३३२
	अन्य आन्तरिक अनुदान	११,१०१	०	६,६००	६,९३०	७,२७७
	जम्मा	१,४६६,२४२	१,५५२,१७९	१,६१७,३१४	१,७१९,५६५	१,८२८,६९३
	आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)	५.८३	६.२७	१०.११	११.३३	१२.६२
	राजश्व बाँडफाँडको योगदान (प्रतिशत)	१६.७९	१८.८५	१५.४२	१५.१०	१४.८९
	अनुदानको योगदान (प्रतिशत)	७७.३८	७४.८८	७४.४७	७३.५७	७२.४९

उल्लेखित तालिका तथा रेखा चित्र अनुशार उपमहानगरको कुल आय संरचनामा आन्तरिक आयको हिस्सा न्यून भएता पनि बढ्दो क्रममा देखिन्छ । आगामी आ.व.हरुमा कुल आय बढ्दै जादा आन्तरिक आयको योगदान पनि बढ्दै जानुलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन भएमा हुन सक्ने सकारात्मक परिणामलाई लिन सकिन्छ । गत आ.व.को कुल आय संरचनामा आन्तरिक आयको योगदान ५.८३ प्रतिशत, राजस्व बाँडफाँडको योगदान १६.७९ र अनुदानको योगदान ७७.३८ प्रतिशत रहेको छ । यस राजस्व सुधार योजना लागू भएमा आगामी आर्थिक वर्षमा आन्तरिक आयको योगदान १०.११ प्रतिशत भई आ.व. २०८०/८१ मा करिब १३ प्रतिशत पुग्ने प्रक्षेपण

गरिएको छ । आन्तरिक आयको योगदान प्रतिशत संगै गत आ.व.को तुलनामा आगामी आ.व.को प्रक्षेपणमा रकममा समेत करिब ६५ प्रतिशतको वृद्धि देखिनु आफैमा सकारात्मक पक्ष हो । (आगामी आ.व.हरुको प्रक्षेपणमा सामाजिक सुरक्षा बापतको रकम समावेश गरिएका कारणले गर्दा आन्तरिक आय र राजस्व प्रक्षेपणको योगदान केही बढी देखिन पुगेको हो) । राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनबाट नगरपालिकाको आगामी आर्थिक वर्षको आन्तरिक आय परिचालनमा सुधार ल्याउदा आन्तरिक आय क्रमशः बढ्दै जाने देखिन्छ ।

७.२ उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आयका मुख्य स्रोतहरु

राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयन भई आन्तरिक आय परिचालनमा सुधार आउदा आगामी आ.व.मा उपमहानगरपालिकाले रु. १३ करोड ९८ लाख ९८ हजार आन्तरिक संकलन गर्ने अनुमान गरिएको छ । आगामी आ.व.मा संकलन हुने आन्तरिक आयका मुख्य पाँचवटा स्रोतहरु र तिनिहरुको योगदान तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १७: उपमहानगरपालिकाको आन्तरिक आयका मुख्य स्रोतहरु (रु. हजारमा)

क्र.सं	आय शिर्षक	आगामी आ.व. २०७८/०७९का लागि अनुमान	
		रकम	प्रतिशत
१	सम्पत्ति कर	३३,२१०	२३.७४
२	घरजग्गा बहाल कर	२८,७३०	२०.५४
३	सिफारीस तथा प्रमाणित दस्तुर	२१,०७१	१५.०६
४	नक्सापास दस्तुर	१५,२३१	१०.८९
५	सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	११,९७५	८.५६
६	अन्य विविध आय (माथिका ५ वटा बाहेक)	२९,६८१	२१.२२
	जम्मा अन्तरिक आय	१३९,८९८	१००.००

उपमहानगरपालिकाको कुल आन्तरिक आयमा सम्पत्ति करको योगदान सबैभन्दा उच्च (२३.७४ प्रतिशत) र त्यसपछि घरजग्गा बहाल करको योगदान (२०.५४) दोस्रोमा देखिएको छ । आन्तरिक आयमा स्थानीय करको योगदान उच्च हुनु आफैमा सकारात्मक पक्षहरु । स्थानीय तहका लागि स्थानीय कर आफैमा दिगो आय स्रोत भएकाले जनकपुर उपमहानगरपालिकाले यी स्रोतहरुको उच्चतम परिचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

७.३ राजस्व प्रशासन सुधारका प्राथमिकताहरु

उपमहानगरको आन्तरिक आय संकलनमा सुधार ल्याउनकोलागि आयका मुख्य स्रोतहरुमा विशेष ध्यान दिनुको साथै राजस्व प्रशासन प्रणालीमा सुधार ल्याउन जरुरी हुन्छ । राजस्व सुधार कार्ययोजनाको आधारमा उपमहानगरपालिकाले ध्यान दिनु पर्ने मुख्य क्षेत्रहरुलाई बुँदागत रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सम्पत्ति कर तथा घरजग्गा बहाल कर प्रणालीमा सुधार: उपमहानगरको सम्भावित आन्तरिक आयको करिब ४४ प्रतिशत हिस्सा यी दुई करले ओगट्ने देखिन्छ । दुवै कर प्रणालीमा सुधारको लागि सम्पत्ति बहालको मूल्याङ्कन दरमा परिमार्जन गरी प्रगतिशील करको दर निर्धारण र अभिलेख प्रणालीमा सुधार मुख्य पक्षहरु रहेका छन् । करको दायरा भित्र आउने करदाताको संख्या न्यून रहेकाले सोमा सुधार ल्याउनका लागि घरजग्गा बहाल कर र सम्पत्ति करलाई एक आपसमा आबद्ध गरी कर निर्धारणको अग्रिम सूचना (विलिङ्ग) पठाउने गरी कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीमा सुधार गर्ने व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

ऐन तथा कार्यविधिहरूको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन: उपमहानगरपालिकाले आन्तरिक आय संकलनलाई कानूनसम्मत, न्यायोचित, व्यवस्थित एवं प्रशासनिक रूपमा सहज बनाउनका लागि देहायका कानूनहरू तर्जुमा गरेको छ :

- आर्थिक ऐन
- कर तथा गैर कर राजस्व ऐन (ठेक्का संचालन व्यवस्था सहित)
- सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि
- बहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि
- व्यवसाय कर व्यवस्थापन कार्यविधि
- साना सवारी साधन दर्ता, संचालन तथा रुट निर्धारण सम्बन्धी कार्यविधि (मस्यौदा तयार) आदी ।

तर्जुमा (नगर सभा वा कार्यपालिका बाट पास भई राजपत्रमा प्रकाशन भएका) भईसकेका कानूनहरूको पुर्ण एवं व्यवहारिक कार्यान्वयन र मस्यौदा कानूनहरूमा आवश्यक छलफल गरि पास गरि कार्यान्वयन गर्नु पर्ने देखिन्छ । त्यसैगरी आवश्यकता अनुशार थप कानूनहरूको तर्जुमा तथा मौजुदा कानूनहरूमा संसोधन गर्दै कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

राजस्व प्रशासन सुधार: राजस्व प्रशासनमा सुधारकोलागि राजस्वको अभिलेख तथा संकलनको लागि एकीकृत सफ्टवेयर प्रणालीको विकास गरी वडा कार्यालयहरूलाई राजस्व संकलनको जिम्मेवारी क्रमश प्रदान गर्दै जानुको साथै करदाताहरूलाई निजले तिर्नुपर्ने कर रकमवारे अग्रिम जानकारी गराउने व्यवस्था आवश्यक देखिन्छ । राजस्व संकलनमा वडा कार्यालयलाई जिम्मेवार बनाउन कर्मचारी सहित आवश्यक उपकरण तथा साधनहरू उपलब्ध गराई खटाईने कर्मचारीहरूकोलागि कर प्रशासन तथा सफ्टवेयर सञ्चालन तालिम प्रदान गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

निजी क्षेत्रको साभेदारी: उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा निजी क्षेत्रसंगको साभेदारीमा प्रदान गर्न सकिने सेवाहरूको पहिचान गरी निजी क्षेत्रको सहभागिताकोलागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनको तयार गरी निजी क्षेत्रको सहभागिताकोलागि प्रस्ताव आह्वान गर्न आवश्यक देखिन्छ । निजी क्षेत्रको सहभागितामा सञ्चालन गर्न सकिने योजनामा फोहरमैला संकलन मुख्य रहेको छ भने यस देखि बाहेकमा आधुनिक पशुवधशाला, वसपार्क, सार्वजनिक शौचालय निर्माण तथा सञ्चालन आदि हुन सक्दछन् ।

राजस्व परीक्षण: राजस्वको अभिलेख सही रूपमा राखिएको, सही तरिकाले कर तथा शुल्क निर्धारण भएको, बक्यौताको अभिलेख सही तरिकाले राखिएको, सही तरिकाले राजस्व संकलन भएको, तोकिए बमोजिम राजस्व संकलन भएको, संकलित राजस्व सम्बन्धित खातामा सही रूपमा कार्यालयमा दाखिला भएको जस्ता विषयलाई यकीन गर्न राजस्व परीक्षण तथा अनुगमनको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ । उपमहानगरले वडावाट समेत राजस्व संकलन गर्ने योजना गरेकाले राजस्व परीक्षण सुदृढ हुन आवश्यक देखिन्छ ।

७.४ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको लागि बजेटको व्यवस्था

सहभागितात्मक पद्धति अपनाई तर्जुमा गरिएको तालिका १० मा दिईएको राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनकोलागि कतिपय क्रियाकलापहरू उपमहानगरपालिकाले ब्यय बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक हुन्छ । कार्ययोजनामा उल्लेख भएको कार्य सम्पादन हुन नसकेमा त्यसले प्रक्षेपण गरिए बमोजिम आय संकलनमा प्रभाव पार्न सक्दछ । यसका अतिरिक्त राजस्व सुधार कार्ययोजना अन्तर्गतका निश्चित कार्य गर्न अन्य सहयोगी निकाय तथा परियोजनाहरूबाट पनि सहयोग लिन सकिन्छ । उपमहानगरपालिकाले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटमा समावेश गरी सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरू निम्न अनुसार हुन सक्दछन्:

- राजस्व कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीको परिमार्जन वा नयाँ सफ्टवेयर स्थापना गरी वडाले समेत त्यसको प्रयोग, मर्मत संभार व्यवस्था तथा संचालन तालिम,

- वडाहरुलाई आवश्यक पर्ने उपकरण तथा सामग्रीहरुको व्यवस्था,
- मुख्य आयका स्रोतहरुको व्यवस्थापनको लागि कार्यविधिहरु तयारी,
- कर शिक्षा कार्यक्रम तथा कर संकलन टोली परिचालन,
- कर्मचारीहरुको क्षमता विकास,
- आय मूलक सेवाको स्थापनामा निजी क्षेत्रको साभेदारीको लागि विस्तृत परियोजना प्रस्ताव तयारी,
- राजस्व संकलनको अनुगमन तथा राजस्व परीक्षण आदी ।

अनुसूची १: राजस्व सुधार कार्ययोजन कार्यान्वयनको अवस्था

तालिका १८: राजस्व सुधार कार्ययोजना (मस्यौदा तयारी मिति: २८ पौष, २०७६)

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
(क) कर राजस्व सम्पत्ति कर तर्फ						
गुठीको जग्गामा वनेका घरहरुलाई समेत समावेश गरी सम्पत्ति कर कार्यान्वयनको लागि सम्पत्ति कर कार्यविधि तर्जुमा गरी सोमा सम्पत्ति कर असुलीका प्रक्रियागत व्यवस्था तथा कर नलाग्ने सम्पत्तिहरुको स्पष्ट व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			आंशिक रुपमा कार्यान्वयन भएको : गुठी संस्थानको सिफारिश बमोजिम नक्सापास गरिने र सम्पत्ति कर लिने कार्य अगाडी बढेको । बाँकी काम आगामी आ.व.मा नियमित गर्ने ।
सम्पत्ति करको लागि संरचनाको मूल्यांकन दर समयानुकूल हुने गरी परिमार्जन गर्ने तथा सम्पत्ति करको दर तथा जरिवाना दरलाई परिमार्जन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा प्राविधिक शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		
सम्पत्ति कर लाग्ने आधार घर र सो घरले चर्चेको जग्गाको मात्र हुने आर्थिक ऐनलाई परिमार्जन गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		
आ.व. २०७८।७९ देखि घर र घरले चर्चेको जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लगाउने व्यवस्थाको लागि सफ्टवेयर प्रणालीमा सुधार गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		

क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
भूमिकर (मालपोत)						
उपमहानगरपालिकाले र शहरी (आवसीय, व्यावसायिक, औद्योगिक) क्षेत्रमा लिएको कर भूमिकर र अन्य क्षेत्रमा लिएको करलाई मालपोत भनी स्पष्ट वर्गीकरण गरी करको दर पुनरावलोकन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा प्राविधिक शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न
भूमि कर र मालपोतको दर निर्धारण प्रगतिशील करको सिद्धान्त (बढी जग्गा हुनेलाई बढी दर र कम जग्गा हुनेलाई कम दर) को आधारमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		
गुठी समेत सबै जग्गाको भूमिकर र मालपोत नगरपालिकावाट उठाउने व्यवस्थाको लागि गुठी संस्थानसंग समन्वय गर्ने र गुठी जग्गाको पोत असुल गर्न लागेको खर्च कट्टा गरी बाँकी रकम गुठी संस्थानमा पठाउने व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		यस कार्यका लागि हालसम्म कुनै समन्वय र छलफल नभएकाले समन्वय तथा आश्यक प्रावधान तयारीका लागि थप समय लाग्ने भएकाले आ.व. २०७९।८० का आर्थिक ऐनमा मात्र यो कृयाकलाप
घरजग्गा बहाल कर						
बहाल करको लागि न्यूनतम बहाल दर तोक्दा बजार मूल्यको आधारमा संरचनाको किसिमलाई समेत समावेश गरी प्रति वर्ग फिटको दरले निर्धारण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
घरबहाल करको दरलाई प्रगतिशील बनाउने (धेरै बहाल रकम आयआर्जन हुने करदातासँग अधिक दरमा र कम बहाल आय आर्जन गर्ने करदातासँग कम दरमा)	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		
बहाल करका संकलन प्रक्रियामा स्पष्टता ल्याउन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगरकार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न
घरजग्गा बहाल कर र सम्पत्ति करलाई एक आपसमा आबद्ध गरी कर निर्धारणको अग्रिम सूचना (विलिङ्ग) पठाउने गरी कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीमा सुधार गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा		२०७७।७८ श्रावण देखि		यसका लागि अभिलेख अद्यावधिक गर्ने काम भईरहेको तर आगामी आ.व.को श्रावण देखि अग्रिम सूचना गर्न सकिने अवस्थामा काम नबढेकाले यो कृयाकलाप आगामी आ.व.को माघ देखि शुरु गरिने
बहाल कर सम्बन्धी व्यवस्थाहरुको सूचना मूलक सामग्री तयार गरी प्रचार प्रसार गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा		२०७७।७८ श्रावण देखि		नियमित कार्यान्वयनमा रहेको
व्यवसाय कर						
वडा समिति समेतको सहभागितामा स्थलगत सर्वेक्षणकोलागि व्यवसाय कर व्यवस्थापन टोली गठन गरी व्यवसायको विवरण संकलन गर्ने र	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालय		२०७७ मंसिर भित्र		राजस्व शाखाका कर्मचारी र नगर प्रहरी सहितको टोली ले केही स्थानमा कार्य प्रारम्भ गरेको ।

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
दर्ता नभएकालाई करको दायरामा ल्याउन दर्ता गर्ने ।						अगामी आ.व. देखि वडा समितिकको सहभागितामा प्रभवकारी रुपमा कार्य अगाडी बढाउने ।
नगरक्षेत्रमा रहेका सबै व्यवसायहरुको लगत स्थलगत रुपमा जाँच गरी वन्द भएका व्यवसायहरु छानविन गरी लगतबाट हटाई व्यवसायको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा,		२०७७ मंसिर भित्र		अद्यावधिक गर्ने काम भएता पनि लगत कट्टा गर्ने काममा समस्या भएको ।
व्यवसाय संचालनमा कुनै कारणले लामो समयसम्म अवरोध भएमा (जस्तो वाटो निर्माण कार्य, १ महिना भन्दा बढी समय सम्म वन्द, हडताल) अवरोध भएको अवधिलाई हिसाव गरी सो अवधिमा सो क्षेत्रमा रहेका सबैले व्यवसाय कर छुट पाउने गरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			आंशिकरुपमा आर्थिक ऐनमा सम्बोधन गरिएको ।
व्यवसाय करको निर्धारण तथा असुलीमा उद्योग वाणिज्य संघ तथा अन्य व्यवसायीक संघ संस्थाहरूसंग समन्वय गर्ने संयन्त्रको निर्माण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न ।
व्यवसाय कर संकलन कार्यविधि तयार गरी व्यवसायको दर्ता, नवीकरण, कर	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न ।

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
संकलन तथा अभिलेख र खारेजीको व्यवस्था गर्ने ।		कार्यपालिका, राजस्व शाखा				
जडिबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु कर						
जडिबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तुको कारोवार गर्ने व्यवसायीहरुको लगत तयार गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालय	राजस्व शाखा तथा वडा कार्यालय	२०७७ असार भित्र			कार्य प्रारम्भ नभएको । नगर क्षेत्रमा जडिबुटीको सम्भावना नरहेको अन्य करको अकमा आगामी आ.व.को भाद्र भित्र तथ्यांक संकलन गर्ने ।
व्यवसायीहरुबाट कारोवारको हुवानी गर्ने परिमाणको आधारमा (ट्रक, टिपर, भ्यान आदि) करको दर निर्धारण गर्ने।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			नभएको । २०७८ असार भित्र गर्ने ।
सवारी कर						
टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र ई रिक्साको दर्ता तथा वार्षिक करको दर निर्धारण गर्ने	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न ।
सवारी कर असुलीमा यातायात कार्यालय र नगरपालिकाबीच दोहोरोपना रहेकोले नगरपालिकाले यातायात कार्यालयसँग समन्वय गरी सवारी कर असुली सम्बन्धमा आर्थिक ऐनमा स्पष्ट व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			आर्थिक ऐनमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको । यातायात कार्यालय संग समेत आवश्यक समन्वय र छलफल भईरहेको ।
टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र इ रिक्साको दर्ता, संचालन तथा रुट निर्धारण सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर	२०७७ असार भित्र			कार्यविधिको मस्यौदा तयार भई छलफलको क्रममा रहेको ।

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
		कार्यपालिका, राजस्व शाखा				
(ख) गैर कर राजस्व सम्पत्ति परिचालन						
नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेको र रेखदेखमा रहेका सम्पत्तिहरु (भवन, जग्गा तथा पोखरी) को यथाअवस्था देखिने गरी सम्पत्तिको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।	सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण तथा परिचालन शाखा र राजस्व शाखा	सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण तथा परिचालन शाखा, गुठी संस्थान र राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न ।
नगरपालिका तथा गुठी संस्थानको स्वामित्व तथा उपभोगमा रहेका र आय आर्जन गर्न सकिने भवन, जग्गा तथा पोखरीहरुबाट राजस्व परिचालन गर्न गुठी जग्गाको हकमा संभौता गरी आर्थिक ऐनमा प्रति इकाइका दरले न्यूनतम भाडा दर निर्धारण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, गुठी संस्थान, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			कार्यान्वयनमा रहेको : गुठी संस्थान संग ५ वटा पोखरी परिचालनको लागि सम्भौता भई कार्य अगाडी बढेको । अन्यको समेत प्रकृत्यामा रहेको । आर्थिक ऐनमा दररेट निर्धारण नभएको ।
आर्थिक ऐनमा बहाल समयमा बुझाउनेलाई छुट तथा ढीलो बुझाउनेलाई जरिवाना सम्वन्धी व्यवस्था गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न ।
नगरक्षेत्र भित्र नगरपालिकाको रेखदेखमा रहेका पोखरीहरुको संरक्षण र परिचालनमा वडा कार्यालयहरुलाई संलग्न गराई आय ठेक्का लगाउने ।	सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण तथा परिचालन शाखा र राजस्व शाखा	सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण तथा परिचालन शाखा, वडा	२०७७ असार भित्र	२०७८ असार भित्र	२०७९ असार भित्र	भईरहेको ।

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
		कार्यालय र राजस्व शाखा				
पार्किङ्ग शुल्क						
नगरक्षेत्र भित्र स्थान पहिचान गरी सुविधा सहितको पार्किङ्ग स्थल तोकी तथा पार्किङ्ग शुल्क संकलन गर्ने र तोकिएको स्थान बाहेक अन्य स्थानमा पार्किङ्ग निषेध गर्ने ।	प्राविधिक शाखा	प्राविधिक शाखा, राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		प्रयास थालनी भएको ।
बिक्री तथा सेवा शुल्क						
सार्वजनिक तथा निजी जग्गाको माटोजन्य पदार्थको बिक्री दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			नभएको : आगामी आ.व.मा गरिने ।
सार्वजनिक तथा निजी जग्गाको माटो जन्य पदार्थहरुको उत्खनन तथा बिक्री गर्ने कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर कार्यपालिका, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			नभएको : आगामी आ.व.मा गरिने ।
सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा काठ, दाउरा जराजुरी दहत्तर वहत्तरको न्यूनतम बिक्री मूल्यको दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्भावना नभएकाले यो कृयाकलाप आवश्यक नभएको ।
फोहर व्यवस्थापनको लागि ल्याण्डफिल साइटको निर्माण गरी घरदैलोवाट निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा फोहरमैला	प्राविधिक तथा फोहरमैला व्यवस्थापन शाखा	राजस्व परामर्श समिति तथा नगर सभा, फोहरमैला व्यवस्थापन शाखा		२०७८ असार भित्र		आंशिक सम्पन्न : ल्याण्डफिल साइटको लागि जग्गा खरिद भई साइट निर्माणको प्रकृत्यामा

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने तथा सो वापत शुल्कको दर निर्धारण गर्ने ।						दररेट चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएको ।
निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा सार्वजनिक शौचालय, फोहरमैला व्यवस्थापन, पार्क, वसपार्क र पशुवधशाला निर्माण गरी सेवा शुल्कको दर निर्धारण तथा असुल गर्ने ।	प्राविधिक शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर सभा तथा राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		दर निर्धारण र संकलन गर्नुपूर्व संरचना निर्माण गर्नुपर्ने । हालसम्म केही पहल नभएकाले यसको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने कार्य आगामी आ.व.को पौष मसान्त सम्म सम्पन्न गर्ने ।
नक्सापास दस्तुर						
आवासीय, व्यवसायीक तथा औद्योगिक प्रयोजनका लागि निर्माण हुने भवनहरुलाई संरचनाको किसिम अनुसार छुट्टाछुट्टै दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने ।	प्राविधिक शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर सभा तथा राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न
(ग) राजस्व प्रशासन सुधार						
प्रत्येक वडावाट राजस्व संकलनकोलागि आवश्यक कर्मचारी तथा भौतिक साधनको व्यवस्था गर्ने ।	वडा कार्यालय	राजस्व तथा भण्डार शाखा		२०७८ असार भित्र		संसोधन गर्ने : प्रस्ताव तयार गर्ने : राजस्व शाखा र वडा कार्यालय स्वीकृती र कार्यान्वयन : प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत र राजस्व शाखा समयावधि : २०७८ पौष मसान्त सम्म

क्रियाकलापहरू	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
राजस्व प्रशासनको आवश्यकतालाई पुरा गर्ने गरी कम्प्युटर सफ्टवेयरको परिमार्जन वा नयाँ सफ्टवेयर स्थापना गर्ने ।	राजस्व तथा सूचना प्रविधि शाखा	राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र		वडा मा कम्प्युटर प्रिन्टर को व्यवस्था गरि कर्मचारी थप गर्नुपर्ने र तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्ने । २०७८ पौष सम्म
केन्द्रीय अभिलेखसंग आबद्ध गरी वडावाट अनलाईन मार्फत राजस्व संकलन गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा सूचना प्रविधि शाखा	सूचना प्रविधि शाखा		२०७८ श्रावण देखि		
करदाताहरूलाई निजले तिर्नुपर्ने कर रकमवारे अग्रिम जानकारी गराउने पद्धतिको स्थापना गर्ने ।	राजस्व शाखा तथा सूचना प्रविधि शाखा	राजस्व शाखा		२०७८ श्रावण देखि		२०७९ श्रावण देखि ।
आर्थिक ऐनको मस्यौदा गर्दा करदाता प्रतिनिधिहरूको राय सुझाव संकलन गरी तर्जुमा गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति				नियमित भईरहेको ।
आर्थिक ऐनका व्यवस्थाहरू कार्यान्वयन गर्न कार्यविधिहरू तर्जुमा गरी सर्वसाधारणहरूलाई सूचना प्रवाह गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व शाखा		२०७७ श्रावण	२०७८ श्रावण	भईरहेको ।
राजस्व संकलनमा काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई राजस्व प्रशासन सम्बन्धी तालिम तथा अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।	राजस्व शाखा	मानव संसाधन विकास शाखा		२०७७ भाद्र	२०७८ भाद्र	२०७७ भाद्रसम्ममा नभएको आगामी आ.व.मा गरिने ।
सवै प्रकारका कर तथा शुल्क असुलीमा छुट तथा जरिवानाको व्यवस्था अनिवार्य गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर सभा तथा राजस्व शाखा	२०७७ असार भित्र			सम्पन्न ।

क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी		समयावधि			कार्यान्वयनको अवस्था
	प्रस्ताव तयार गर्ने	परिमार्जन स्वीकृति र कार्यान्वयन	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	
राजस्व संकलन कार्यको अनुगमन तथा राजस्व परीक्षणको लागि राजस्व परामर्श समिति तथा आन्तरिक लेखा परीक्षण शाखाको क्षमता विकास तालिम सञ्चालन गर्ने ।	राजस्व परामर्श समिति	नगर कार्यपालिका		२०७८ असार भित्र		२०७८ पौष मसान्त सम्म
राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको अवस्थामा मूल्यांकन गरी आगामी ३ वर्षकोलागि कार्ययोजना तर्जुमा गरी सो को आधारमा राजस्व प्रक्षेपण गर्ने ।	राजस्व शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर कार्यपालिका		२०७७ पौष भित्र	२०७८ पौष भित्र	अद्यावधिक गर्नेकाम भईरहेको ।
सार्वजनिक निजी साभेदारी						
निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा सेवा उपलब्ध गराउन विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा सहभागिताको लागि प्रक्रिया शुरु गर्ने । <ul style="list-style-type: none"> - सार्वजनिक शौचालय निर्माण सञ्चालन - घरदैलोवाट फोहरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन - वसपार्क निर्माण तथा सञ्चालन - पशुवधशाला निर्माण तथा सञ्चालन 	प्राविधिक शाखा	राजस्व परामर्श समिति, नगर सभा तथा राजस्व शाखा		२०७८ असार भित्र	आंशिक शुरुवात भएको : फोहरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि अध्ययन तयारी भएको । बाँकी कार्यका लागि थप समय आवश्यक भएकाले यो कृयाकलाप आगामी आ.व. २०७९ असार सम्म सम्पन्न हुने ।	